

कविकल्पद्रुमः

महामहोपाध्याय श्रीवोपदेव गोखामि विरचितो

धातुपाठग्रन्थः

परिभाषाटीकासमेतः

आर्यभट्टसंख्यापितसंस्कृतपाठशास्त्राध्यक्ष श्रीयुत बाबु

रसमय दत्त महोदयानामनुग्रहा

श्रीमदनमोहनदत्तात्रेयः संस्कृतः

संस्कृतके मुद्रिका

कविकाता

संवत् १९०५ ।

नं १००५

S
491:25
✓ 952 ✓

3564

कविकल्पद्रुमः

शब्दाकरकरग्राममर्थमखलमखलम् ।

ज्ञानात्मानमन्प्रद्यन्तमादित्यं तमुपास्यहे ।

श्रीबोपदेवो धातुपाठं चिकीर्षुः प्रारिञ्चितममा-
प्रये श्रियाचारप्राप्तं मङ्गलमाचरति शब्दाकरेत्यादि तं
प्रसिद्धमादित्यम् उपास्यहे सेवामहे वयमितिशेषः । तच्छ-
ब्दोऽत्र प्रसिद्धार्थकत्वात् यच्छब्दं नापेक्षते तथाच तं
केशपाशं प्रसमीक्ष्य कुर्वुर्बालप्रियत्वं शिथिलं चमर्य्यइति
कालिदासः । ग्रन्थात्कार्मस्थापनायादित्यस्य ग्रन्थस्वरूपतां
प्रतिपादयन् विशेषज्ञान्याह शब्दाकरेत्यादि । शब्दाना-
माकरा उत्पत्तिस्थानानि धातवइति यावत् तयव कर-
ग्रामः किरणसमूहो यस्य तम् अर्थानां मखलं समूहो
मखलं यस्य तम् । तथाच स्यान्मखलं द्वादशराजके च
देशे समूहेऽपि च चक्रवाड इति विन्मप्रकाशः । ज्ञान-
नात्मा यस्य तं न विद्येते आद्यन्तो यस्य तं निव्यमित्यर्थः ।

पक्षे तं प्रसिद्धं पूर्वतरधातुग्रन्थम् उपास्ये आदित्यं
सूर्यमिव इति लुप्तोपमा । अयमुदयति मुद्राभङ्गनः
पद्मिनीनामित्यादिवदसाधारणविशेषणैर्विशेष्योपस्थिति-
र्भवतीति तादृशविशेषणान्याह शब्दाकरेत्यादि । शब्दा-
कराः करग्राम इव यस्य तम् अर्थमखलं मखलमिव यस्य
तम् उभयत्र लुप्तोपमा । ज्ञानात्मानमिति ज्ञायते अने-
नेति ज्ञानं ज्ञानसाधनं तदेव आत्मा यस्य तम् अनाद्यन्त
मिति केन्द्रङ्गत्वान्नित्यमित्यर्थः । .

इन्द्रश्चन्द्रः काशकृत्स्नापिशषी शाकटायनः ।

पाणिन्यमरजैनेन्द्रा जयन्त्यष्टादिशाब्दिकाः ।

सर्वेषां प्रवृत्त्यर्थम् आदिशाब्दिकानां मतमालोक्य
क्रियते इति वक्तव्ये आदौ जयशब्दपूर्वकं तन्नामानि संगट-
ङ्गाति । जेस्तुवन्वैः स्तिवन्ती इति वक्तव्यादन्तुस्थाने अन्तिः ।
जयवन्ता भवन्तु इत्यर्थः ।

मतानि तेषामालोक्य सर्वसाधारणः स्फुटः ।

धातुपाठः खदाद्याद्यक्रमादन्तादिमक्रमः ।

कविकल्पद्रुमो नाम पर्यैर्निष्पाद्यतेऽत्र च ।

धातवः पठिताः पाठसूचलोकागमस्थिताः ।

अथ ग्रन्थस्वरूपं निरूपयति मतानीति । तेषामष्टानां
मतानि ग्रन्थानालोक्य पर्यैः श्लोकेः कविकल्पद्रुमो नाम
धातुपाठो निष्पाद्यते क्रियते मयेति गावत् । सर्वेषां

प्रवृत्तये विशेषान्याह सर्वसाधारण इत्यादि । सर्वसां
 साधारणः समानः सर्वसम्मतत्वात् । सर्वशब्दस्त्वह
 बहुवादिपरः तेन कृञ कृतावित्यादीनां केनचिदमन्यमा
 नानामपि बहुवादिसम्मतत्वादिहोपन्यासः कुङ् गत्यामि-
 त्यादीनाञ्च केनचिन्मन्यमानानामपि बहुवाद्यसम्मतत्वा-
 दर्जनमिति । स्फुटोच्यते । धातवः पठन्नेऽस्मिन्निति
 धातुपाठोच्यते । अत् आद्योयेषां ते अदाद्याः ते
 आद्या यस्मिन् सोऽदाद्याद्यः सचासौ क्रमश्चेति अदाद्याद्य
 क्रमः स्रुष्ट् अदाद्याद्यक्रमो यस्मिन् स स्वदाद्याद्यक्रमः ।
 अत् अन्ते येषां ते अदन्ताः ते आदिमा यस्मिन् सोऽद-
 न्तादिमः सचासौ क्रमश्चेति अदन्तादिमक्रमः स्वदाद्याद्य
 क्रमोऽदन्तादिमक्रमो यस्मिन् धातुपाठे न तथा । अका-
 राद्यादि धातुक्रमेणाकारान्तादिधातवो वक्तव्या इत्यर्थः ।
 अत्रापि सुशब्देऽपादानात् सजातीयमध्ये विश्रांतीयो न
 पाठ्यइत्यधिककोशलिङ्गमिह बोध्यं । यत्तु अथ क्कदधमद्
 चेति क्कदक्कदिजड् इति इत्येतयोर्भ्रंशे कदादीनां पठनं
 तत् क्कदि तु रोदने आज्ञाने इत्यस्मादादौ क्कदिअङ्ग-
 दीति पृथग्वाक्यगौरवभवात् । एवं कृन्ञ्कृताविति कृ-
 ष्यन् प्रीतिरक्षाप्राग्ने इत्येतयोर्भ्रंशे आदीनां पाठेऽपि
 बोध्यम् । कवीनां परस्मैपदादिप्रमाणाजिह्वूनां तत्तदात्
 त्वेन कल्पद्महवेति कविकल्पद्मः नामेत्यथयम् । अभि

धेयमाह अत्र चेति । अत्र ग्रन्थे पाठसूत्रलोकागमेषु स्थिताश्चतुर्विधा धातवः पठिताः पठितुमारब्धाः आदि कर्मणि क्तः साङ्गेपाङ्गैरिहोदिता इत्यमरोक्तवत् । पाठ स्थिताः पूर्वाचार्याणां धातुपाठेषु स्थिताः भवति पचतीत्यादयः । सूत्रस्थिता धातुपाठेषु न दृष्टाः स्तभेति स्तभेतीत्यादयः । लोकस्थिता धातुपाठेषु सूत्रेषु च न दृष्टा महाकविप्रयोगेषु दृष्टाः प्रेक्षालयत्यान्दालयतीत्यादयः । आगमस्थिता भाषाविषयेषु धातुपाठसूत्रलोकेषु न दृष्टा वेदेष्वेव प्रयुक्ता जगति चिकेतीत्यादयः ।

पदानिड्वेड्विकरणाद्यनुबन्धगणोदितम् ।

कर्माचारणमात्रेण स्पष्टमत्रानुबन्धतः ।

प्रयोजनमाह पदेति । पदे परस्मै पदात्मनेपदे । अनिट् इमोऽभावः । वेट् इमो विकल्पः । विकरणाः शृष्ण्यानादयः आदिशब्दात् यजादिभ्यादीनां ग्रहणं । अनुबन्धाश्च गणाश्च तैरुदितम् अनुबन्धगणोदितम् । अत्र ग्रन्थे अनुबन्धोदितं पदानिड्वेड्विकरणादि कर्मा अनुबन्धतः स्पष्टं गणोदितं कर्म उच्चारणमात्रेण गणोच्चारणमात्रेण स्पष्टमिति व्युत्क्रमेणान्वयः । यथा आगमस्य गत्यामित्यत्र इमोऽभावः स्यात् रुप्रत्ययश्चानुबन्धोदितः । भ्यादित् परस्मै धदश्च विशेषविधानाभावात् गणोदितमिति ।

परोऽनुबन्धः पूर्वेषामेकवाक्यस्य धातुषु ।

नाम्नेङिताबन्धेषु न परेषाञ्च मध्यमः ।

अथ परिभाषा भाष्यते परइति । बाक्यमर्थकथनपर्यन्तम्
 एकवाक्यस्थितधातुषु परः परधातुपरस्योऽनुबन्धः पूर्व
 तरेण सम्बन्धाभावेपि पूर्वेषां सर्वेषामित्यर्थः । यथा टीक
 टिक्रटौकत्रौकतिक्कृ गत्यामित्यत्र ऋकाररुकारौ सर्वे
 धामिति । धाम्नेङितं द्विस्त्रिबन्तमित्यमरः । पुनरन्त
 कानुबन्धेषु धाम्नुषु नेयं व्यवस्था । तथाच ऋधत्क ऋध तञ्
 क्षान्तावित्यत्र तकारस्य पुनरन्तत्वात् अकारो न पूर्वस्य ।
 न परेषाञ्च मध्यमः । मध्यमो धातुद्वयमध्यवर्ती, अनुबन्धो
 दाभ्यां सम्बन्धेऽपि न परस्य यथा ऋधत्क ऋधतञ्क्षान्ता
 वित्यत्र ककारो न परस्य ।

अत्राकारः सुखार्थोऽद्यानिष्ठाभाषादिकम्भवेत् ।
 इनुंमानीरनिहनिष्ठ उः क्रावेदूस्तु वेत्क ऋः ।
 चङ्ङ्रुखोऽद्य ऋवां कृरुवनिर्वाच यः सिचि ।
 अहृदि रैर्यंजादिः स्यादोर्निष्ठातन सौरनिट् ।
 कसुरादिः क्लिस्तुवा गः क्वादिर्गिः पादिरप्यपूः ।
 त क्वादिर्घो बदादिर्हं क्कृवान् कर्त्तरि आत्मने ।
 जोज्वलाद्यो निरयन्त रुः साधुर्हं स्त्रिमगुतः ।
 बः पञ्चादि क्लृप्तदन्तो दक्षनादि भ्रुं धादिकः ।
 नः स्नादिः पोमचादि भंः शमादिर्भोनिधीस्तमोः ।
 दीर्घावा, निचि च्छो मिवां दिवाद्योऽप्यदादिकः ।

लुः स्वपादिश्च लिङ्गादिर्वा वृतादिः श् तुदादिकः ।

शिः कुटादिश्च वृद्धदङ्वाञ् चोञ्छादी र वैदिकः ।

अनुबन्धफलान्याह । अत्राकारः सुखार्थः अत्र अनुबन्धेषु मध्ये अकारः सुखार्थः सुखोच्चारणार्थः । यथा धक्त नक्तक नाशन इत्यादौ । अत्र आ निष्ठाभावादिकर्मवेट् आ आकारानुबन्धो धातुरपचारात् एवमिकारादौ च बोध्यम् । निष्ठा क्तवत् निष्ठाया वाच्यत्वेन सम्बन्धिनी ये भावादिकर्मणी तयोः परयोर्वा इट् यस्मात् स तथा । आकारेतोर्धोर्भावे आदिकर्मणि च विहितयोः क्तवत्वारिम् वा इत्यर्थः यथा इर्मिद्यास्त्रेहे भावादित् वेति मित्रं मेदितं तेन प्रमिन्नः प्रमेदितः सः । भावादिकर्मभ्यामन्यत्र क्तवत्वारिम् नेति शेषः यथा आदित इति मिन्नः मिन्नवान् । इनुं स्वान् यथा वदिङ् नृत्यभिवादयोः चतण्वेदितोमुक्त्वं बन्ध्यते विष्णुः । नकारमध्यपाठेनेवेष्टमिद्वौ इदनुबन्धकारणम् अगुणे नलोपनिषेधार्थम् । ईरनिङ्निष्ठाः दीपीङ् दीपने नेम्डीञ्चीति दीप्तः दीप्तवान् । उः क्ता वेट् अमु भक्षे पुक्लिशुदित इति अमित्वा आन्वा । ० ऊन्तु वेट्कः सामान्यविधिना यस्य स्वाने इम् विहितः ऊदितः परस्य तस्य इत्वा सिद्धु शिवे शास्त्रे वेमूदिति असंधीत् असैत्सीत् । अष्टद्वयः । अडि जेः परेऽडि नास्ति इत्सो यस्य सोऽइत्सः । ङीङ्ङ् मयां अङ्ङुङ्ङः स इत्यत्र

ऋदिहर्जनात् अडुटोक्तम् । अथ ऋर्वा । षडि अह्रस् इ-
 त्यनुवर्त्तते कण्ठ्यात् स्वरे भ्राजभाषेति अचीकणात् अच
 कणात् । येषां सप्तमस्वरानुबन्धः कैश्चित् पठ्यते कैश्चिन्न
 पठ्यते च तेषां ह्रस्वविकल्पज्ञापनार्थाऽधिसनुबन्धः । लृरङ्
 वान् आगमल्ल गत्यां शानुनिदुप्रदिति अगमत् । इवा
 अड्वानित्यनुवर्त्तते च्युतिरक्षरणे इरितस्तु वेति अच्यु
 तत् अच्योतीत् । अथ ए मिति अट्टिः । मिति षां
 विहिते सौ कटेवृत्तौ वृषि हमादेःसेमइत्यत्र ० ऋदिहर्ज
 नात् अकटीत् । ऐर्यजादिः स्यात् यजेजौ अथग्रहेति
 इयाज ग्रहप्रार्थारिति इज्यः । आनिष्ठातनः निष्ठाया
 स्तो नायस्मात्स निष्ठातनः ऋजो शौ भङ्गे मूत्वाद्योरिति
 ऋणः ऋणवान् । औरनिट् नसजाण्टौ वमोरस्यत्यत्र
 औदिहर्जनात् अमांक्षीत् । कसुरादिः । गणत्क संख्यानि
 पुर्भ्यामिति गणयति । किन्तु वा चुरादिर्वा पक्षे गणा
 न्तरनियमाभावःसामान्यगणोऽवादिदित्यर्थः युजक्ति संयमे
 योजयति भोजति । पुर्भ्यामिर्वा इत्यत्र वा शब्दस्य अथ
 स्वावाचित्वात् चुरादेर्जिनित्यः चुराद्यन्तर्गणात् युजादेस्तु
 वा इति । यत्तु चुरधातेरपि किकारानुबन्धत्वं मुग्धबोधे
 चौरयति चौरतीत्युदाहरणञ्च तत्कदाचित् चुरादेर्जरनित्य
 त्वज्ञापनार्थम् अतएव काव्यकामधेना अकिक्वन्नखीत्यत्र
 ह्युटीकृतमिदं त्रैपदेवेन । गः क्रादिः हुकीजग इत्यर्थ-

ये दिवसुतुदेति क्रीणाति । गिः प्वादिरपि । अपि शब्दात्
 क्वादिश्च पूजगि शोधे प्वादेः स्वइति पुनाति । अपूः स
 क्वादिः । पूर्वर्जितः स प्वादिक्वादिश्च स्यात् । लूज गि
 क्खिदि लूनःति । सैन्वाद्योरिति लूनः लूनवान् । कृगृ
 न्येति लूनः । घोरुदादिः । लघिर रुद रोदे रुञ्जोऽ
 योहृत्तेति रोदिति । रुदाद्यस्तीति अरोदीत् । उस्तड्वान्
 कर्त्तरि कर्त्तरि वाच्ये तड्वान् आत्मनेपदी । एधड
 वृहौ नवशभमे इति एधते । आत्मने । तड्वानित्यनुवर्त्तते
 आत्मने० अत्मांथं फलवति कर्त्तर्यात्मनेपदीत्यर्थः अफल
 वति परस्मैपदीति शेषः । यजैजौ यजते यजमानः यजति
 याजकः । जिस्वान्नवशःपमे इत्यादिभोभयपदप्राप्तौ जि
 ज्यन्तपिवेत्यादिना नियम्यते नियमश्च फलवत्कर्त्तर्येवा
 त्मनेपदमिति चेत्तर्हि अफलवत्कर्त्तर्यात्मनेपदनिषेधे फल
 वत्कर्त्तरि परस्मैपदापत्तिः । फलवत्कर्त्तर्यात्मनेपदमेवेति
 चेत् तर्हि फलवत्कर्त्तरि परस्मैपदनिषेधे अफलवत्कर्त्तर्या
 त्मनेपदापत्तिरित्युभयथैव आघातः । वस्तुस्तु उभयपद
 प्राप्ता व्यवस्थेयं फलवत्यात्मनेपदम् अफलवति परस्मैपद
 मिति । एतच्च पाणिनेरनुरोधात् तथाच वर्द्धमानः । इति
 कौषिकवाक्येषु अभिचारोऽतिपुष्कलः । वेदवाक्येषु बर्द्ध
 क्षि नियमः केन धार्यते । विशेषः पाणिनेरिहः सामान्यं
 सर्ववर्द्धः । सामान्यमनुगृह्णाति तथाचार्यपरम्भदेति ।

एतेन अक्रोदचिरेश्वरः क्षितौ दिवदारम्भफलानि भक्ष
 सात् इति रघु । तनोति शुभं गुणसम्पदा यशइत्यादौ
 फलवत्कर्त्तरि परस्मैपदम् । फलं विश्वापकाराय धत्ते
 पर्वणि पर्वणीति । कमलवनोद्घाटनं कुर्वते ये । ये सूर्य
 रश्मयः । इत्यादावफलवत्कर्त्तर्यात्मनेपदमिति । पुरा-
 देस्तु स्वार्थे विहितजेर्जकारेण जिच्वेऽप्यभयपदं न स्यात्
 अन्यथा स्यमजक् वितर्क इत्यादेर्जानुबन्धोऽप्या स्यात् ।
 यत्तु धातुपारायणमुग्धबोधयोश्चौरयति चौरयति इत्युभय
 पदोदाहरणं तत्कदाचिन्महाकविप्रयुक्तस्यात्मनेपदस्य स-
 माधानार्थम् । यथा नैषधे । नालोकते यथेदानीं मामियं
 तेन तर्कये इति । अत्र केचित्तु आत्मनेपदमिच्छन्ति पर
 स्मैपदिनां क्वचिदिति न्यायमवलम्बन्ते । जोज्वलाद्यः । ज्वल
 जम चलत्विषोः दूनीभूज्वलाद्येति ङः ज्वालः पक्षे पचा
 दित्वादन ज्वलः । एवं कुच जोधपर्ककौटिल्यलोखने दूनी
 भूज्वलेति ङः बोधः पक्षे कृष्टृष्ठाप्रीति कः कुचः । जिर
 क्तः अद्य वर्त्तमाने सौयस्वात् सोऽद्यक्तः । जिष्ठा स्थाने
 शार्च्चार्थेति स्थितोविष्णु न्तिष्ठतीत्यर्थः । टुः माथुः ।
 ऋट्ठु वेप घले ट्वितोऽथुरिति वेपथुः । दुस्त्रिमग्युतः ।
 क्षजदहुक्षतो द्वितस्तज्जहति त्रिमक् क्षत्रिमं । ङः फलादिः
 फलस्य निष्पद्ये हृफलेति फेकतुः पफकतुः फेक्षिथ पफ
 क्षिथ । तस्वदन्तः । अदन्तानां पृथग्वर्गविधानेनैव ज्ञाने

सिद्धे तानुबन्धोऽङ्गादीनां कान्तत्वादिभ्रमनिरासार्थः ।
 दस्तनादिः । तनुदंजविस्तृतौ । तन्म्यः श्रुविति तनोति ।
 सेलुक् तथासोरिति अतत अतनिष्ट अतथा अतनिष्ठाः
 धनतनाद्यनिमामिति प्रतत्य । ध्रुधादिकः । रधिर्धौञि
 आहृतौ दिवसुतुदेति रणद्धि । नः स्वादिः षुञ्जु सन्धा
 ऋदपीडमथे दिवसुतुदेति सुनोति । पोमुचादिः मुच
 लृशपञौ मोक्षे नुग्रधोमुचामिति मुञ्चति । भः श्रमादिः
 श्रमुभिर्यंश्रमे यन्थोश्रमादीति श्राम्यति । मोणिचीस्रमो
 दीर्घा वा । घटष् डम चेषे जीस्रमोस्तु घञ्चेति अघटि
 अघाटि घटं घटं घाटं घाटं । णिचि ह्रस्वः मोऽनुवर्त्तते ।
 णिचि औ ह्रस्वो ह्रस्वान् । घटादिजनीति घटयति ।
 मिर्वा । णिचि ह्रस्वइत्यनुवर्त्तते । फणमिगागतौ वा श्रमेति
 फणयति फणयति । दिवाद्योयः दिव्यु जिगीषादौ दिवसु
 तुदेति दीव्यति । ल अदादिकः । अद्लौभक्षणे लुगद्भ्यो
 ऽपः अस्ति । लुः स्वपादिश्च चकाराददादिश्च स्वमते स्व-
 पादेः प्रयोजनं नास्ति । दरिद्रतीत्यादौ स्वपादित्वादजासौ
 सार्व्वधातुके आद्याक्षरस्य उदात्तस्वरत्वम्भवति अद्युदात्त
 त्वमिति वोपदेवः । लिङ्गादिः । ङादेरदाद्यन्तर्गङ्गत्वेन
 क्व्यातन्त्याददादित्वसूचकानुबन्धेन कृतः । अथवा लुः स्वर्पा
 दिश्च लिङ्गादिरित्येकं वाक्यं । लु लि इत्सुभयानुबन्धौ धातु
 क्रमात् स्वपादिङ्गादी स्तः काक्वाक्षिगोलकन्यायेन चकार

स्योभयसम्बन्धाददादी च इत्यर्थः । ङादिः पृथग्भावाइत्येके
 अतएव पठन्ति च । आद्यदादी जुहोत्यादिर्दिवादिः स्वादि
 रेव च । तुदादिश्च वधादिश्च तनक्यादिचुरादयइति । ऊ
 लिहोमेऽदने ङादीरे द्विः जुहोति । वोहतादिः । वृत्तं कुव
 ल् वत्तने वृत्तो निम्पइति तेनेव परस्मैपदे वत्स्यति विवृ-
 त्सति आत्मनेपदे तु वत्स्यते अन्यत्र विवृत्सा विवत्सिषा ।
 शः तुदादिकः तुद् औश व्यथे दिवसतुदेति तुदति । शिः
 कुटादिश्च । चकारात्तुदादिश्च । कुटां गुत्रीच्छिन्तीति निय
 मात् कुट शि कौटिल्ये इत्यादीनाम् अकुटीदित्यादौ न
 गुञ्जः । नू शि क्तवने इत्यादीनाम् अनवीत् इत्यादौ न
 वृद्धिः अगुणात्वादुव च । घ हृदङ्वात् । आख्यातिकस्यङ्कोऽ
 प्राप्त्यर्थं हृदिति विशेषणम् । स्वमते तूभयत्र डयव । डुओ
 व पच पाके भीषिचिन्तीति पचा । षोअद्यादिः । जक्ष
 ह्लुघभक्षहासयोः द्विवक्तजक्षेति द्विसंज्ञायां त्रिदघोऽ-
 हेरिति न नुञ् जक्षत् क्लीवे जस्प्रसोक्तु द्वेः शतुरिति
 जक्षति जक्षन्ति । आख्यातिकेऽन्तौ अत्तोऽहेरिति जक्षति
 अनुसृष्टिहेरिति अजक्षुः । र वैदिकः । वैदिकोवेदेख्वेव
 प्रयुक्तोऽनु भाषाशामित्यर्थः । गार्शित्तुतौ जगाति ।

• धातवेऽहन्तिभासार्थात्कितोवा चुरादयः ।

• इत्यनुबन्धेन फलं निरूप्य अर्थेनैव प्रयोजनं प्रथयति धा
 तवइति । इत्यर्थार्थाङ्गिंसार्थाः इतोर्हिंसार्थेयव प्रसिद्धत्वात् ।

भासार्थादीमर्थार्थाः । घटि क्वपि द्युतावित्यत्र द्युत्यर्थत्वेपि
 किकरणमर्थान्तरार्थमिति वोपदेवस्वरसात् । हन्त्यर्था भा
 सार्थाश्च ये धातवः तेऽकितोपि गणान्तरपठिताञ्चुरादयः
 स्युः । वाशब्दस्यानुक्तसमुच्चयार्थत्वात् कदाचिदन्येऽपि
 चुरादयः स्युरित्यर्थः । एवमेव धातुपारायणक्रमदीश्वरौ ।
 यथा हन्सौ गतो बधे घातयति हन्तीत्यर्थः । शुभ डल्ल
 दीप्तौ शोभयति शोभतइत्यर्थः । अन्वेषान्तु इन्द्रियादेर-
 सामर्थ्यं बह्व्यमात्मदीदिशत् इति भ्रष्टवार्त्तिकम् । दृष्टे
 सूर्ये पुनरुपि भवान् वाहयेदध्वशेषमिति कालिदासः ।
 कोकिलो त्रिषु रूपेण राजकन्यामजीहरत् इतिपञ्चतन्त्रम् ।
 दशवर्षसहस्राणि रामोराज्यमकारयदिति व्यासः ।

क्रादिः कृद्गृद्दृधु प्रच्छो मुहृद्गृह्णाह नशष्णिहः ।

मुहादिर्ङिङ्लन्ते ऽनुदात्तेद्लङिङ्द्युतादिकः ।

अथ स्वरूपेण फलं निरूपयति क्रादिरिति । कृश वि-
 क्षेपे, गृश निगरणे, दृशदारे, धृशडस्थितौ, प्रच्छो श
 जीह्वने इति पञ्च । फलन्तु एभ्यः सनइमि चिकरिषती-
 त्यादि । समते स्मिडपूडरन्जश्वित्यादिसूत्रे एषां ग्रहणात्
 क्रादेः फलाभावः । मुहादिरिति । मुह्लूजि वैचित्ते,
 हृद्गृह्णाजिघांसे, षुह्लू उद्गारे, नश ल्यू नाशे, षिह्लू
 लजि प्रीतौ । फलन्तु मुहां सडवेति मुक् मोग्धा । होढो
 भाविति मुट् मोढा इत्यादि । दृह्लु प्रखेऽप्राप्तिपक्षे

होढोभावित्यनेन ढव नतु दादेर्घइत्यनेन घः अन्वधा
 दादेर्घइत्यनेनैवेष्टसिद्धौ मुहादावस्य पाठो व्यर्थः स्यात् ।
 छिद्दलन्तोऽनुदात्तेत् छानुबन्धोहलन्तोहसन्तोयोधातुः
 ङोऽनुदात्तेत् अनुदात्तस्वरानुबन्धः परिभाषित इत्यर्थः ।
 तेषां वेदेऽत्रेवोच्चारणभेदोऽस्तीति कणम् । आत्मनेपद
 चेति केचित् । छिद्द्युतादिकः इत्युभयानुबन्धो धातु
 द्युतादिः स्यात् । द्युत् छुद् द्युत्यां, शास सिद् द्युदिति
 परस्मैपदे अद्युत् । सिदित्यनेनैवेष्टसिद्धौ द्युतादि पाठः
 प्राचामनुरोधात् ।

श्विअिडोशोयुबनुक्ल क्षुदण् छुद्दुज्बिबर्जिताः ।

एकस्वरा आदिवर्णादृदन्ता धातवोऽनितः ।

इतिपरिभाषा ।

ट्रायोश्चोर्गंतितृद्वेप्राः, अिज सेवने, शो डौड य मत्तौ
 डीङ् च नभोगतौ, शीडुलमि खप्रे, युलमिअवे, नल
 ध्वनौ, हड बधे गत्यां, षु क प्रसुर्था, कु स तेजने,
 टुक्ल ख क्षते, नु ल न्तुतौ, वडग सम्भक्तौ, वनगज वतौ ।
 व इत्यनेनैवेष्टसिद्धौ उभयग्रहणं स्वरूपस्य कस्यचिद-
 ध्यायर्थम् तेन यु ड्गबन्धे इत्यस्मादिम् न स्यात् । अप्रादि
 बर्जिता एकस्वरा ये आकारान्ता इवर्णान्ता उच्चारान्ता
 अकारान्ताश्च तेषु सामान्यविधानादिम् न स्यात् यथा

नेमेकाजाद्युटत इति । पाता जेता क्रोता श्रोता कर्त्ता । विशेषविधानात्तु स्यादेव । यथा यमरमनमेति अपासि-
 ष्टाम् । सुस्तुधाःसेरिति असावीत् अधावीत् । स्यस्यर्द्धन
 इति करिष्यति । अत्रादेस्तु अयितेत्यादि । इतिपरिभाषेति
 वक्ष्यमाणग्रन्थस्य संक्षेपनिर्व्वाहार्थं सङ्घेतविशेषः परि-
 भाषा इत्यर्थः ।

अथ धातवो निर्द्धार्यन्ते । तत्रादावदन्ताः तेषु च ऋष
 तजवर्जेषु ककारोऽनुबन्धः सर्वेषु तकारः । ननु ह्रस्वालोप
 इत्यनेनालोपस्य नित्यत्वाददन्तत्वं व्यर्थमिति चेन्न यतः
 अलोपित्वं स्थानिवश्चच्चादन्तत्वप्रयोजनम् । यत्र त्वेते
 न विद्येते तत्रालोपविकल्पनम् । तद्वत्सादन्यदीर्घश्च पुक्
 चेत्यङ्गापयत्यतइति । यथाअलोपित्वेन अजगवेषदित्यादौ
 न ह्रस्वसन्वद्धवौ । लोपोऽप्यादेशउच्यते इति न्यायात्स्था-
 निवश्चेन कुणयतीत्यादौ न गुणः गणयतीत्यादौ न वृद्धिः ।
 यत्र तु एते न विद्येते अलोपित्वस्थानिवश्चयोः प्रयोजनं
 न सम्भवति तत्र धातौ तद्वत्साददन्तस्वीकारबलात् अलोप-
 विकल्पनम् अकारस्य स्थितिपक्षे दीर्घः पुक्च अदन्तात्
 पञ्च स्यादतोऽङ्गापयतीति सिद्धमिति केचित् । स्वमते
 तु अलोपित्वस्थानिवश्चयोः कार्यं येषु न स्यात् ते धा-
 तवो ह्रसन्ता यथावगन्तव्याः तेन अङ्गापयतीत्यादिप्रयोगाः
 स्वमतविरुद्धा इति बोद्धव्यं नच स्वमतविरुद्धानामिहोप-

न्यासोऽपि विरुद्ध इति वाच्यम् अष्टानां मतान्यालोक्त कर्त्त
 येपरमतोपन्यासेऽपि दोषाभावात् अन्यथा केचिदमन्यमा-
 नस्य क्लृप्तताविति भौवादिकस्य पाठो विरुद्धः स्यात् ।
 किञ्च यदि तत्तन्मनैकवाक्यता क्रियते तदाग्लोपविकल्पो-
 ऽन्यदीर्घश्च मनीषादित्वात् साध्यः । यथा अङ्गधोर्जिः
 हसाल्लोपइति अल्लोपः टीविभक्तेर्दिः जिश्रीव्यङ् ॥ न
 कारजावनस्वारपञ्चमौ भस्तिधातुषु । सकारजः शकारश्च
 घाट्टवर्गस्तवर्गज ॥ इतिवचनात् इत्य नप्रकृतित्वे स्यादे
 नवद्रइति इकारं हित्वा कि इत्यस्य द्वित्वे कस्यु चत्वे नि-
 मित्ताभावे नैमित्तिकस्याप्यभावः इति इत्य नत्वे नस्या
 नुस्वारे तस्य च अत्वे आच्चिकदिति । केचित्तु अङ्गइति इ
 प्रकृतिं मन्वानाः अङ्ग इत्यस्य खेर्द्वित्वे आडिङ्गदित्याजः ।
 अत्र ह्रस्वसन्वद्भावयोरसम्भवान्नाग्लोपित्व गुणवृद्धेरसम्भ-
 वात् न स्थानिवत्त्वमिति । केचित्तु द्वित्वेऽपि अकारलो-
 पस्य स्थानिवत्त्वं मन्वानाः क इत्यस्य द्वित्वे अग्लोपित्वात्
 सन्वत्कार्यम् इत्याच्चकदित्युदाहरन्ति ।

अकारान्तवर्गः ।

अङ्गाङ्ग त्व पदे अङ्गाङ्गंशांस त्व विभाजने ।
 अर्थ त्वाङ् याचने ऽन्ध त्वा दृक्क्षयेऽघ त्व तत्कृतौ ।
 अथधीर त्वावज्ञायामान्दोलतक दोलने ।
 ऊन त्व परिहाये स्यादोज त्व बलतेजसोः ।
 कथ त्व वाक्यप्रबन्धे कल त्व गंतिसङ्क्ष्रयोः ।
 स्यात्कार्ज कत्र कर्त्तृत्वा श्रेयिल्ये कर्मा तक् भिदि ॥
 काल् त्वा कालोपदेशे कुञ्ज त्वाभाषमन्वयोः ।
 स्यात् कुमार कुमाल त्व केलौ केत त्व मन्वयोः ।
 निम्बावयोऽथ कूञ्ज त्वा सङ्गोचेऽथ कुह त्वाङ् ।
 विस्मायनेऽथ कूट त्व दाहे मन्वे कृप त्व तु ।
 दौर्बल्ये क्षपतकम् स्यात् क्षेपे खच्च त्व बन्धने ।
 खोट खोड़तक क्षेपे खेट खेड़ त्व भक्षणे ।
 गद त्वाभध्वनौ गर्वं त्वाङ् दर्पेऽथ गट्ठ त्वाङ् ।
 ग्रहे गण त्व सङ्ग्रामे गवेषतक मार्गणे ।
 गोम त्व लेपने गात्र त्वाङ् श्रेयिल्ये गुणत्वा तु ।
 मन्वे गह त्व गहने चित्र त्व क्षणिकेक्षणे ।
 लेख्येऽद्भुते घह त्व स्यात् शाठेऽ कद त्व संवृतौ ।
 छिद्रत्वा भेदे ह्येदत्वा ह्येदे तीरत्वा कर्मणाम् ।
 समाप्तावय सूत्रात्वा सङ्गोचे तुत्यतक् स्तृतौ ।
 दुःखत्वा तत्कृतौ दखत्वा तत्पाते ध्वनत्वा तु ।

शब्दे निवासतक् स्तृत्यां प्रेष्टोक्तक चापसे ।
 पटत्क वेष्टने पर्यत्क हारित्ये पदत्कड ।
 गतौ पश्च पधत्कानुपसर्गाद्दन्वबाधयोः ।
 स्पर्शगत्योः पतत्केश्यगत्योः पारत्क तीरवत् ।
 पल्यूल पल्यूलत्क स्यात् लूनिपूत्योः पुटत्क तु ।
 संसर्गे पक्षत्क परियच्चे भामत्क कोपने ।
 भाजत्क तु पृथक्कृत्यां ष्टगत्कड तु मार्गञ्जे ।
 महत्क पूजे मूर्धत्क प्रखावे ममतक् धृतौ ।
 ष्टवत्क ष्टवतञ् चान्नौ मिश्रत्कृत्यां रङ्क तु ।
 त्यागे रसत्क त्वासादे खे हे रूपत्क तत्कृतौ ।
 रचत्क कृत्यां रूक्षत्क पाठ्ये रङ्कतक् गतौ ।
 रूषत्क स्याद्विस्फुरणे लज लङ्गत्क भासने ।
 लड लाडतक् क्षेपे ललत्कञ्चे वरत्क च ।
 वर्गात्क स्तुतिविस्तारमुक्ताद्युक्तिदीप्पने ।
 वसत्क वासे वासत्कोपसेवायां व्ययत्क तु ।
 गतौ विसत्क च त्यागे वातत्क गतिसेवयोः ।
 सुखे वेसत्क कालार्थे त्रेक्षत्क दृष्टि बगटतक् ।
 भागे वटत्क वेष्टे च वल्यूल वल्यूलत्क तु ।
 पल्यूलार्थेऽथ बीजत्क व्यजने बीरतङ्ग तु ।
 शौर्ये प्रबत्काङ्कचूर्णे अथ शार स्रयत्क तु ।
 दौर्बल्ये आम तक् मन्वे मूरत्कड विप्रमे शठ ।

श्वठ त्क दुर्वाचि श्रीलतकाभ्यासेऽतिशयने ।
 षम रुमत्क वैल्लव्ये सान्व सामत्क सान्वने ।
 संग्रामडजतक् युद्धे स्पृहत्केषु सटत्क तु ।
 प्रकाशने सभाजत्क सेवने प्रीतिदर्शने ।
 स्थूलत्कङ् वृंहणे सूत्रत्क ग्रन्थे सत्रतङ्क तु ।
 सम्बन्धे सन्ततौ सूचत्क पैशुन्ये खरत्क तु ।
 आक्षेपे स्तेनतक् चौर्ये स्त्रोमत्क स्नाघने स्तनत्
 काश्र्मशब्दे सारतक् दौर्बल्ये सूखत्क तत्कृतौ ।
 स्फुटत्क स्यादिसरये स्तान्धत्क तु समाहृतौ ।
 खन स्यमतकध्वाने हिहोत्ततक दोलने ।
 इत्यकारन्तधातूनां सदात्रिंशच्छतं मतम् ।

आकारान्तवर्गः ।

ख्या ल् ख्यातौ कथने गा लिं स्तुतौ जन्मनि गा ङ्कृतौ ।
 घ्रा गन्धग्रहणे ज्यागि जरायां ज्ञाग बोधने ।
 ज्ञा क्त मारणञ्चालोके निशाने तोषणे स्तुतौ ।
 ज्ञा क् प्रेरणे दाललूनौ दा तुदाने डु दा जि चं ।
 दरिद्रा-द्य लु दुर्गत्यां द्रा ल खप्ते पलायने ।
 डु धा जि धारणे युष्टौ दाने ध्नाभि युतौ ध्वनौ ।
 प्ना ल भक्षे प्रास पूतौ पा पाने पा ल रक्षणे ।
 भा ल् ष दीप्तौ मा छि शब्दे मा ल् च मानेऽथ माङ्ग्य च

स्राभ्यासे या ल् गतौ राल दाने लाल् च ग्रहेऽथवाक् ।
सुखाप्ति गतिसेवासु स्यादाल् गमनहिंसयोः ।
आल् खेदे आल्लपाके जि ष्ठा स्थाने ष्णा ल शोधने ।
ओ हाक्लित्याग ओ हाङ्गितावान्तास्त्रिरयथा ।

इकारान्तवर्गः ।

इ इ ल् गतावधी ल् स्मृत्यामधीङ्गुध्यने किंलि ।
ज्ञाने द्वि न्ग ष हिंसायां द्वि क्षयैश्चर्ययोः, द्विश् ।
वासगत्योश्चिरिर्न् हिंसे चिन् चिञ् चित्यान्तु, चिकिञ् च
जिरिर्न् हिंसे अत्रभिभवे जि जये चाथ धिष् धृतौ ।
पि ष् गतौ डुमिञ् चोपे रिष् गतौ अि अ सेवने ।
शिनञ् निशाने ट्वायोश्चोर्गतिवृद्धेराः शि उ क्षिते ।
श्चिन्गञ् बन्धे च्चि कड नादरे हिन् वर्द्धने गतौ ।
एकोनविंशतिरभी इकारान्तास्तु धातवः ।

ईकारान्तवर्गः ।

ई लं कान्ति गति व्याप्ति क्षेप प्रजन खादने ।
ईङ्य गत्यां क्षी ज हिंसे डु क्री अग द्रव्यपर्यये ।
जी गि कि ज्ञान ओ डीङ्य गतौ डीङ्च नभोगतौ ।
शी ज प्रापण ओ दीङ्य क्षये दी धीर्ङ्चलुदेवने ।
दीप्तावोधी इङ्य चाराधे नादरे प्री ज तर्पणे ।

प्रीक्च प्री गज कान्तौ च प्रीड्य प्रीतौ तु पीड्यतु ।
 पाने जि भी लि भित्यां बी ग गि भृत्याश्च मीड्यतु ।
 मी ज म्वधे मी कि गत्यां मत्यां रीगि रवे गतौ ।
 ओ रीड्य चरयो ली कि द्रावयो लीड्य ओ स्त्रिषि ।
 लील्पी गिच स्वी मि गत्यां वेवी हर्षुड् वी ल ई लवत् ।
 प्री मि वृत्यां प्रीड् य ओ च ह्री गि गत्याश्च प्रीड्गुजि ।
 खप्ने श्री ज ग् पचि ह्री लि खल्नेऽमी पञ्चविंशतिः ।

उकारान्तवर्गः ।

उ उ शब्दे ऊर्णु लजाच्चादने टु क्षु ल क्षुते ।
 कु ड् शब्दे कुलच् कुशिडार्त्तखरे क्षु क्षतेजने ।
 खुड् ध्वनौ गुशि ओ विष्टोत्सर्गे गु घु ड् उ ध्वनौ ।
 च्यक् हासेश्चहने च्युष्यु न्यु जुड् गत्यां जु रंहसि ।
 गुल् क्षुतौ तुल् वृत्तिहिंसापूर्त्तिषु द्रुश्रुतौ गतौ ।
 द्रुम्नं दु ट्वाऽनुतापे दु गतौ यु लभिसर्पणे ।
 ध्रु ज् कम्पे जि ध्रु शि ध्रु स्वैर्ष्ये प्रुल्लुड च सर्पणे ।
 यु ल्पिअयोऽभिअये युज् ग बन्धे युङ्ग निन्दने ।
 बल् ध्वनौ बड् बधे गत्यां भु गतौ भुन् गतौ भ्रुतौ ।
 भुज् सन्धाक्ते दधीङ्गं मन्त्रे भु ज गतौ भु च ।
 भु ल्पैश्वर्यप्रसवयोः श्युल्प्रक्षुत्यां ह्रु ज श्क्षुतौ ।

सु ख्यं सुञ् गतौ सुञ् जुद्धतौ सु जुवत् ऊचि ।
होमेऽदने ऋ ङ्लु चौर्ये अयस्त्रिंशदुदन्तकाः ।

उकारान्तवर्गः ।

कू शि डान्त खरे कूञ्ग शब्दे गू औ शि चिट् खजौ ।
गू शि स्तवन औ दूङ्ग्य खेदे दूग्गञ् बधे गतौ ।
धू शिक् कम्पे धूङ्गिधू अच् प्रूङ्गशोधे पूङ्ग्य पूजगि च ।
ब्रू ल जुक्तौ भूकङ् मूञ् प्रीतौ भूक् शुद्धिचिन्तयोः ।
मिश्रणे भू तु सत्तायां मूङ् बन्धे लूगिञ् छिदि ।
घूङ् मू योङ् सूतौ घूञ् क्षेपे ऊतस्त्रयोदश ।

ऋकारान्तवर्गः ।

ऋर्न हिंसे ऋर्लि गत्यान्ट ऋन्ने च क्क अन् बधे ।
क्क अक्कतौ क्क अद् डु च गृ घृ सेके घृर्लि भासि च ।
घृक् सेके क्कदने ऋ न्यक्कारे जागट क्षु जागरे ।
दृङ् शादरे दृ स्थगणे धृ कौटिल्ये धृश् दृ स्थितौ ।
धृश्च धृत्यां धृ क्च धृ उवध्वंसे ए लि पालने ।
एक्च पूत्तौ ए न प्रीतौ ए शङ् व्यायामके ऋ लि ।
ट्टु ऋञ् ऋतिपुष्टेग्रान्ठं ऋङ् ऋतौ ऋञ् ऋञ् ऋतौ ।
दृक्चाथ दृङ् संभक्तौ खृ ऊ शब्देऽपतापयोः ।
स्तृ नञ् स्तृतौ दृक्च दृर्चि दृ गतौ स्तृ ऋतौ स्तृ म ।

आत्को स्तृ स्पृन् प्रीतिरक्षाप्राणने ऋध्रुवत् हृ लि र् ।
प्रसङ्गकृत्यां हृ ज् हृत्यान्वदन्तास्वेकविंशतिः ।

ऋदन्तवर्गः ।

ऋ गि गत्यां कृ ज्गि हिंसे कृष् विलोपेऽथ कृ कड ।
विज्ञाने गृ ष् विज्ञापे च गृ श्रिगरयेऽथ गृ ।
गि शब्दे ज गि कि ज्याने ज इर्षम्यच भव्य च ।
तृ तरेऽभिभवे प्लुत्यां दृ गि दृ भिंयि दृ य गि ।
विदारे नृ गि नृ स्त्रीषौ जि पृ गि लि तु पालने ।
पृ क्च पूर्त्ता वृ गि वृत्यां भृत्यां भृ गि भृतौ भृजि ।
भर्त्सं नृ गि बधे वृ गिज् वृत्यां ष्टृ स्तृ गि हिंसने ।
स्तृजगि च्छादने प्रोक्ता ऋकारान्तास्तु षोडश ।

एकारान्तवर्गः ।

दे ड् पालनेऽथ धे ट् पाने मे ड् प्रतीदानये ज वे ।
स्यूतां छे जै वृतौ ङे जै स्पृहं शब्दे षडेपराः ।

ऐकारान्तवर्गः ।

कै शब्दे कै क्षये खै तु स्थैर्ये खननहिंसयोः ।
गौ गाने ग्लौ क्लामेऽथो जै क्षये नै ड् पालनेऽथ दै प् ।
शोधने दौ न्यक्कारये त्रै स्वप्ने धौ तु चिन्तने ।

ध्रै ह्रौ ष्यै उ ह्रौ पै शोषे मै कान्तिसंचये ।
रै शब्द ओ वै शोषे अै खेदे अै म्पचने मतः ।
श्रै ड् गतौ षै क्षयेऽथ छै वेष्टे छैः संहतौ ध्वनौ ।
स्थै च खै पचि सै क्षित्यामैदन्ताः पञ्चविंशतिः ।

ओकारान्तवर्गः ।

हो य लूनौ व्यो डि यमव्रतादेशोपनीतिषु ।
दो य च्छेदे शो य् निशाने घो याशे पञ्च ओपराः ।

इत्यजन्ताः ।

कान्तवर्गः ।

अकिक् लक्ष्मण्यकि ड् गत्यां चाक्त्र वक्रगते ऽर्कं क ।
तापस्तुत्योः कक्का हासे कक् डिच्छागर्वचापसे ।
ककि उ व्रजने कुक् उ त्वादाने किष्क कङ् बधे ।
चक ज ङ् प्रतीघातह्रौः श्चीक कि मर्शने ।
चक्का चिक्का चुक्का कर्त्तौ टकि क् बन्धेऽथ टीक टिक् ।
ढाक अैक तिह्र ड् गत्यां तिक्कास्त्रान्दे बधे तकि ।
दौस्त्रे तक् सहने हासे तर्कक् दीप्तौ अकि ड् गतौ ।
नेक ध्रैह्रड् खनोत्साहे धक्का नक्का क माशने ।
निष्क क् उ माने फक्कासद्यवहारे शनैर्गतौ ।
बुक्का कि श्वादिशब्दे ऽथ मक्का मक्काङ् गतौ मकिङ् ।

भूमे रेह्ण ङ शङ्गायां रक् सक् क् खाद व्यापने ।
 लोह्ण क् दीप्तौ लोह्ण डीह्णे धक्क वक्ता ङ गतौ वक्किड् ।
 कौटिल्येऽपि च ह्णक् ङ त्वादाने वल्क क भाषणे ।
 शक म्भ शक्किरू शक्तौ शक्ति ङ चासशङ्कयोः ।
 अक् स्रक् श्वकि ङ शुक् सर्प शीह्ण ङ सेके च शीक कि ।
 व्यामर्श च स्रोह्ण ङ सङ्घाते शुल्क क् च सर्जने ।
 वर्जने श्वल्क क् च भाषे घेह्ण खक्ता ङ सर्पणे ।
 ह्णक् स्रक् प्रतीघाते सीक क्यान्टशि०सीह्ण ङ ।
 सेके खकि खक्ता ङ च गत्यां खेक् सेह्ण डित्यपि ।
 ह्णक् अ० कूजेऽथ ह्णक् क् ङ हिंसे कान्तानघट्टिका ।

खान्तवर्गः ।

इखिखीखुख्युख गताबोखु श्रोषालमर्थयोः ।
 कखौ कक्ख खक्ख ह्णसे गख् गतौ द्राख ध्राखु तु ।
 ओखार्थे नख् मख् मखि रखि रक्ख रिखि सर्पणे ।
 राख् साखु ओ ख्वक्खिख् श लेखने लिखि लक्ख लिखि ।
 वखि वक्ख ह्णपि शाख् स्राखु श्याप्तौ खान्तैकविंशतिः ।

गान्तवर्गः ।

अम्म वक्रगतेऽगी गि गत्यां कम्म क्कियासु तु ।
 जुगि त्यागे अगि गते त्वगि कम्म गते तगि ।

हखलने च तिम्र हिंसास्कान्दयोर्म्मगि सर्पणे ।
 मार्गक् संस्कारे च मार्गक्यन्वेषे युगि वर्ज्जने ।
 रग्मे शङ्गे रगक् रक्कत् रग् रिग् लिगि गतौ लिगिक् ।
 चित्रे लगि गतौ खञ्जे लग्मे सङ्गे लगक् रके ।
 वगि खञ्जे वुगि त्यागे वल्ग अगि स्लगि व्रजे ।
 षग वृग सग स्थग्मे संवृतौ स्वगि सर्पणे ।
 ह्रग ह्रग्मे संवरणे गान्ताः स्युः सप्तविंशतिः ।

घान्तवर्गः ।

अघं मूल्ये ऽघि उ गतौ निन्दारम्भजवेख्यथ ।
 स्याद्गघ घगघ हसने चघ तिघ् दघ्न घातने ।
 दघि त्यागे ऽवने द्राघृ उ अमायामशक्तिषु ।
 उ ध्राघृ शक्तौ मघि उ कैतवाध्यर्थयोर्माघि ।
 भूषे रघिक् भासि रघिङ् गमने राघ लाघृङ् ।
 शक्तौ लघि ङ्ङभुगत्योर्लघि शेषे लघिक् त्विघि ।
 वघि ङ्ङध्यर्थके शिष्याघ्राणे स्लाघृ उ कत्यने ।
 छिन्न स्थास्कादि षघ् सघ्न हिंसे घान्तास्तु विंशतिः ।

घान्तवर्गः ।

अर्षक् पूजे अर्षं चाचि चाचि अच जु गतेऽन्चु च ।

गज गर्ज क्च गर्जार्जा शब्दे गटजि गटज ध्वनौ ।
 गुज श्यस्त्रिन् गुजि गुज कूजने जजि जज् युधि ।
 जर्ज श् वाग्भर्त्सयो रिज् लि इर्जा पेधे णिजिल्ड च ।
 शुद्धौ तुजिक् भाषट्टार्थे तुजि प्रागे बले तुज ।
 हिंसे ड् षर्ज् क् तर्ज भर्त्स त्यजौ हानौ तिज क् शिते ।
 तिज ड् दान्तौ च तन्जु ध सङ्गोचे धृजि धृज् धृजि ।
 धृज् ध्वजि ध्वज् ध्रिज गतावोनज् डी द्वियि पूज क् ।
 पूजे पिजिक् भाषट्टार्थे पिजि लङ् वर्णपूजयोः ।
 स्यात् पूजि ल् डच सम्पर्के भज औ भागसेवयोः ।
 भज क् पाके भजि क् भासि ऋजृङ् च आज णङ् टु च ।
 भजो शौ वक्रणे भुज् धौ प्रागे भक्ते ष्ट्जी ड तु ।
 भर्जने ऋसृजौश् शपाके भन्जो धौ मोटने मुजि ।
 मुज्मन्ज्मार्ज्क मृजाध्वन्यौ मृज् लूष् शुद्धौ मृजूष् कि तु
 भूषे च मसृजो ष् ट्वा स्यात् खाने युज कि संयमे ।
 युजिर्धौ ज् च युतौ युज्यौ ड समाधौ युज क् ड तु ।
 निन्दे यजै औ देवार्चादानसङ्गकृतौ रज क् ।
 हिंसे रजो शौ भङ्गे रिज् डृज्यर्थे रन्ज्य रन्ज मौ ज् ।
 रागे रेजृङ् राजृज् ण दीप्तौ लाज् लाजि भर्त्सने ।
 भर्गेऽथ लसृजौ ओ लज् ड व्रीडे लज् लजि भर्त्सने ।
 लज् कान्तर्द्धौ लज लुजि क् भाषट्टार्थे विजि लिं औ ।
 वेके विजौ धौ विज् डी शौ भीकम्पे ल् वृज् डि वृज् ड ली

त्यागे वृजि कि च वृजिध् वृता व्रज गतौ व्रजक् ।
संस्कृतौ च विरेफौ तौ श्रिजि ल् कि डडस्फुटध्वनौ ।
घन्जौ जि सङ्गे ध्वन्जौ जि डालिङ्गे घसज् सपङ्गे ।
घर्ज सर्जर्जने वृज्यौड् विसर्गेऽथ वृजौ श च ।
टौ स्फुर्जा वज्रनिर्घाषे जकारान्ता द्विसप्ततिः ।

भान्तवर्गः ।

उज्भश् त्यागे जर्भ भर्भश् भर्त्साक्त्रो भान्तिमास्त्रयः ।

टान्तवर्गः ।

अट्ट क् तौच्छ्रे ऽनादरे ऽट्टात्टाद् टाडडतिक्रमे बधे ।
अट इट् कट् कटि कटी गत्यामे कट् वृता वृषि ।
कीट् बन्धवर्णयोः कूट्कडडप्रसादाप्रदोः कुटि ।
वैकल्ये कुट् शि कौटिल्ये कुट् कुट्टक् ड प्रतापने ।
कुट्टक् कुत्साच्छिदोः किट् कट्वत् खिट् च भयभीषयोः ।
खट्टक् वृता खोट्ट गत्याघाते खट् काङ्क्षि गोष्ठ ड ।
सङ्घाते घट्क हिंसे च घटि क्यपि द्युतौ घट घ् ।
डम चेष्टे घुट् ड्ल परीवर्त्ते घुट्शि प्रतीहृता ।
घट्टक् चाले घट्ट डच चिट् प्रेये चटक् बधे ।
चट्च भेदे चेष्ट डीहे घुट्टक् घुट् घुटि तुच्छने ।
घुटिक् हेदे घुट् घुटक् शि च जट् भट् संहृता ।

षट् चत्वारिंशयो षड् चत्वारिंशत् तट् काहृतौ तट् ।
 उच्चाये तुट् शि कलहे षुट कङ् षुच शि च्छिदि ।
 नट षट्त् नटक् अंशे षट् क्च त्विषि षट् गतौ ।
 पुट् शि श्लेषे पुटक् चूर्णं भासि पिट् संहृतौ ध्वनौ ।
 पुट्क् तौच्छ्रे बुट् कि हिंसे भट् भृतौ भङ्ग भाषणे ।
 मेट् मेट् मेट् न्मादे मुटि मर्द्दि कि मुट् क्षुदि ।
 मुट् शि त्वाक्षेपे च यौट् सुबन्धे रौट् नादरे ।
 रेट् ज् याचे रट् च वाचि रटि स्तेये रटक् रषि ।
 द्युतौ रट् लुट् लुङ् दौमि प्रतिहत्योर्लुटि ऋतौ ।
 लुट्क् भार्ग्वे लुङ् लुच लुट् विलोडविलोडयोः ।
 लुण्ट क्यवज्ञाचौर्ये लुट् बाल्योक्तेषु लुण्ट संहृतौ ।
 लोङ् न्मादे वेष्ट उ वट् वेष्टे वटि कि वष्टने ।
 वद्योक्तौ वुटि क द्वित्यां विटाक्रोशे खने ष्ट शौट् ।
 गर्भे षट् ष् स्याधे षट् सादे शीर्षौ गतौ रजि ।
 शिट् षिटानादरे षुट् क् तौच्छ्रे च षट् अंशके ।
 षट् क् निकेतने हिंसे बले दाने स्फुट् क् भिदि ।
 स्फुटि विंशरणे स्फुट् शि विकाशे स्फुट् उ च स्फुटिक् ।
 नर्मण्याडः स्फुट् क् हिंसे स्फिटक् वृत्त्याश्च स्फुट् क् ।
 चानादरे स्मिट् क्च स्मिट् क्च खेहे स्फुटि स्फुट् ।
 शीर्षौ षट् त्विषि हेट् बाधे टान्ता इत्येकसप्ततिः ।

ठान्तवर्गः ।

अठि ड्ठ गते ऽथोठोपघाते डेठ बाधने ।
 कुठि खोटनवैकल्यालस्ये कठ् तङ्गने कठि ।
 कि आधाने कठि ड च गुठिक् वेष्टे पिठ क्लिषि ।
 बधे पठ् वाचि बठ् पैन्थे मठ् वासमर्हयोर्मठि ।
 ड्वाधाने मुठि ड तु पलाथे रठ भाषणे ।
 रूठोपघाते रठ ल् ड् प्रतीघातेऽथ रठ् लुठि ।
 गत्यालस्यस्तेयखोटे ल् लुठङ् लुठ रादिवत् ।
 लुठ् शि लोटे लुठक् चैर्य्य वठि ड्डेकचरे वठ ।
 स्थैल्ये शठ कड् स्याघे शठ् बधक्लेशकैतवे ।
 शठ् कालस्ये श्वठ् श्वठिक् च गत्यसंस्कृतसंस्कृते ।
 शुठि शुठ् खोटने शुठ् कालस्ये शुठि कि शोषणे ।
 सठ् खठ् क श्वठार्थे हठ् कीलबन्धे बलात्कृतौ ।
 प्लुतौ हेठ्श् खजे हेठ्ज् बाधे ठान्तास्त्रिविंशतिः ।

ठान्तवर्गः ।

अट्ठ अड्डाभियोगे ड्रन व्यापेऽहुद्यम ईड् ल ड् ।
 स्तुता वीडक् चैलडि क्युत्क्षेपे श् कड् भक्षणे कडि ।
 अड्च दर्पे कडिक् भेदे रक्षणे ल् क्षिडा ड् जि ।
 स्त्रे हे मोक्षे क्रीड् खेले कुह् शि बाल्ये ऽदने कुडिङ् ।
 दाहेऽथ कुडि वैकल्ये कुडिक् रक्षेऽथ कूड् शि तु ।

घान्ये भक्षे कड्ड कद्ड कार्कश्ये खोडू खोटने ।
 खुडिङ् खञ्जे खुड खुडि खडक भेदे खडिङ्गयि ।
 गडि गण्डे गण्ण सेके गुडिक् वेष्टेऽथ गुड् शि च ।
 रक्षे शि घुड् च व्याघाते चुडि तौच्छ्रे चुडिक् छिदि ।
 चुड्ड चुड्ड छतौ ह्रवे चडिक् रोषे चडि उडपि ।
 जुड्श्च गतौ जुड्शि बन्धे जुडक् नोदे तडक् त्विषि ।
 तडिङ् उड्याहृतौ तोड्रनादरे तुड्ड वूडू च ।
 तुडू तुडूडि बधे तुड्शि भेदे घुडशि संवृतौ ।
 द्रुड् द्रुड्शि मञ्जने द्राड् धाडूङ् शीर्षा शि नुड् बधे ।
 नडक् अंशे पडिङ्गत्यां पड् पिडिक् संवृतौ पिडिङ् ।
 तत्र पीडूक् बधे गाहे पडि मर्द्दं पुडश्च मुदि ।
 शि बुडुत्सर्गसंवृत्यो भडिङ् वाचि भडिक् शिवे ।
 अड् शि संवृतिसंवृत्यो भुडि उ स्यात् भृतौ वृतौ ।
 मूड् मूड् मूडू उन्मादे षड्गण् मोदे मडि कच ।
 किमडि भूषे मडि उ विभागे वेष्टे मुडि छिदि ।
 मर्द्दं मुडि उ मर्द्दंऽथ यौड रौडू तु टान्तवत् ।
 रौडू रौडूत् लडिणासे लङ्गोऽन्मथनजिङ्गयोः ।
 लड् कोपसेवे लड कड् वीष्णे लडि कि भाषणे ।
 यो लडि कृतत्क्षेपयो लुड् मन्थे लुड शि संवृतौ ।
 स्त्रेवे लोड् लौडू उन्मादे लुड्क् चौर्ये विडा क्रु शि ।
 वडिक् विभागे वडि उ वेष्टे च त्रीथ जि द्विपि ।

लज्जे वाडृङ् आपावे ब्रुङ् शि भु इयंमज्जयोः ।
 शाडृङ् स्नाघे शौडृ गव्यं शडिङ् सङ्ग रजोः स्थुड ।
 स्फुङ् शि वृत्यां स्फुडिङ् फुल्ले स्फुडिक् नर्मणि ऊड् शि तु ।
 मग्ने ऊडि उ च सङ्गे ऊड् ह्रड ह्रुड ह्रूड् ह्रूतौ ।
 हौड ह्रौडृङ् च हिडि उ हौडृ उडपि उ हेडृ च ।
 अनादरे हेङ्ग वेष्टे डान्ताः षट्सप्ततिर्म्मताः ।

टान्तवर्गः ।

दुगाढान्वेषण इत्येको टकारान्तः प्रकीर्तितः ।

णान्तवर्गः ।

अण् रवे ऽण्यङ् प्राण ऋण् दुञ् गतावोग्रपसारणे ।
 कण् ऋ चार्त्तं स्वरे कण्म गतौ कण् क निमीलने ।
 कुण् शोपकरणे क्ण् च शब्दे कूण् कड सङ्गुचि ।
 क्षण् क्षिण् दुञ् बधे घण् घृण् दुञ् दीप्तौ घृण् घिण् घुणिङ् ।
 ग्रहणे घुण् उ घुण् श घूर्सं ज् श अमणे चण् ।
 शब्दे चण्णि गतौ हिंसे चण्म दाने शि चुण् छिदि ।
 चूर्सकं पेधे चूण् तूण्क् सङ्गेचे क् तूण् उ परणे ।
 तण् दुञ् भक्षे तुण् श जैह्वेद्रुण् श जैह्वेद्रुण् बधे गतौ ।
 धण् ध्वण् धृण् ध्वाने पण्ड व्यवहृतौ स्तुतौ ।
 पेण् पेधे गतौ स्नेधे पुण् श धर्मं पृण् श् टपि ।

पूणक् सङ्घाते फणण निस्से हे फण् मिण गतौ ।
 व्रण् बण् भ्रण् शब्द ऋ भण् च भ्रण् क उडाशाविशङ्कयोः ।
 मण् कूजे भ्रुण् प्रतिज्ञाने ऋण् श् हिंसे रण् म् गतौ ।
 रण् व्रण् खट्टृप् वण् च वृण् दुज् भक्षे वेणुज् निशामने ।
 वादित्रा दानगमनं ज्ञानं चिन्तासु वणं क ।
 वस्त्रं शोणं गतेऽस्मिन् शण् श्रण् दाने श्रणक् तथा ।
 श्राण् श्लोणं तु सङ्घाते णान्ताः पञ्चाशदीरिताः ।

तान्तवर्गः ।

अत् सातत्य गते ऽतीति बन्धे ऋत् स्पृद्धनैश्ययोः ।
 घृणागत्योः कृतीध वेष्टे कृती श् प किदि कृत क ।
 संशब्दे कित्संशयेच्छावासारोग्ये लिं किन्मतौ ।
 चते ज याचे चिती ज्ञाने चित कड्च वितिक् स्मृतौ ।
 चृत् कि सन्दीपने चृत् श् हिंसे ग्रन्थे चृत च्युतिर् ।
 क्षरणे जुत् व्युत्कृत् द्युत्यां व्युति र्चाथ द्युत् ल उड्पि ।
 नृत्य नर्त्त पत्य उश्येपत् लृज् गत्याश्च पुस्तक ।
 बन्धे वुस्त क् च नाट्याट्टयोर्मुस्त क संहतौ ।
 यत् क खेदोपस्कारयोर्निरः प्रत्यर्पणे यती ड् ।
 यत्ने युत्कृत् दीप्तौ वृत्क च वृत् दु वल् वत्तने ।
 वृत् वा वृत्कृत् संभक्तौ वरणे वस्त उक् बधे ।

लश्विताडशैक्ताप्रै सुत्सुप्रतिर्स्यात्क्षरे शस्त वस्ति लुर ।
 स्वप्ने स्वर्त्तक् स्वर्त्तं गता तङ्गे तास्त्रिंशदेकतः ।

थान्तवर्गः ।

क्वथे जनिष्पचने क्रथक् प्रतिहर्षेऽथ कि क्रथ ।
 क्रथ क्त्वथ क्त्वथ्म बधे कुथि क्त्वथे च कुथ्य तु ।
 पूतित्वे कल्प ड स्वाघे कुथ्य क्त्वथ्यग् स्त्रिषि क्त्वथि ।
 यथि ड् जेहोत्र ग् किं यथ्य् दर्भे नाथ नाथृ ड् द्वाश्रियोः ।
 ऐश्वेऽर्थने पुथ्य हिंसे पुथि कुथ्ये पुथक् त्विषि ।
 पथेज् गत्यां पथि क घ प्रोथृज् पर्यापणे पथक् ।
 प्रक्षेपे प्रथ् क च प्रथ्म घड् च ख्यातौ मिथृज् बधे ।
 मेधायां मेथृ ज् सङ्के च मथ्य कुथ्ये ग मथ्य च ।
 गाहे ज्मथे च मथ माथ् लुथि कुथ्ये व्यथ षड् ।
 दुःखे चाले भये वेथ विथृड् याचे अथम् बधे ।
 अथ्य् कि दर्भे बधे अथ्य ग् मोक्षे प्रति ह्विषि अथक् ।
 यत्ने प्रति ह्विषि अथ् कि बन्धे मोक्षे बधे अथिड् ।
 शैथिल्ये ऽमी थकारान्ता अष्टाविंशतिरीरिताः ।

दान्तवर्गः ।

अद्लौ भक्षेऽदि बन्धे ऽई यातनागतियाचने ।
 अर्द्धज् बधे ऽर्द्धक् च इदि परमैश्वर्य उन्द धी ।

क्लोद उर्दं क्षिति क्रीडा खादं क्लदि तु रोदने ।
 आङ्गाने ऽथ क्लद् घमङ् च वैक्लत्रविकलत्वयोः ।
 विलौ लरो तावाक्रन्दक् शब्द सातत्य लृ क्षिदा ।
 उ जि मोक्षे खेह इक्षिं याचाजि क्षिद कूजने ।
 कद क्लिदिज् रुदि क्लिद्यु इक्लदेज् धौ क्षुदिक्षुदि ।
 कुर्दं कूर्दं उ क्रीडायां कर्दं स्यात् कुत्सिते रवे ।
 खदस्थैर्य्यं बधे खाद भक्षणे खुर्दं खूर्दं उ ।
 क्रीडायां खर्दं दशने खिदङ् धौ दैन्यकेषुखिदौप् ।
 परिघाते गर्दं कि तु रवे गुर्दंक् निकेतने ।
 गुर्दं उच्यं कूर्दं तौ दीर्घौ गद्भाषे गुद् उ खेखने ।
 चदे ज् याचे च दि ह्लादे दीप्तौ चुदक् नुदि क्षिदिर् ।
 धौज् केदे क्दक् कि सन्दीपे कुदुज् धिर्दं वने त्विषि ।
 कर्दंक् च वमने क्दक् किज् संवृतौ समिद्रूर्जने ।
 गार्दं शब्दे गार्दं मिष्टेऽन्तौ गार्दकभासि जौ गुद श् ।
 प्रेरणे योद गिदृज् सन्निधौ गिदि च कुत्सने ।
 तर्दं हिंसे तदु ज् धिर्गादरे च तुद जौ श् व्यथे ।
 अदि चेष्टे ददङ् दाने धृतौ टु नदि संवृधि ।
 नर्दं शब्दे पर्दं उपानेऽसर्गं पद्य जौ गतौ ।
 पद् बद् स्थैर्य्यं विदि त्वंशे बुद्हुन्दि ज्नुनिशामने ।
 भदिक् शुभे भदि उ मोद प्रीत्योश्च ज् धौ भिदिभिर्दि ।
 मदिङ् स्वपने जाथे मदे मोदे क्षुतौ गतौ ।

मदी भिर्यं जि हर्षे म मिदूर्वे ग्लपने मद क् ।
 उ तृप्तियोगे मृद्मष् उ क्षोदे मिदि मिद क् क्षिष्टि ।
 इर्मिद्या ल् मिदा जि ड् च मिद् मेदृ ज् बधमेधयोः ।
 मुद क् संसर्गे जि मुदङ् हर्षे षट् ग क्षुदि लघिर ।
 रुद रोदे रुद उत्खाते वदिङ् नृत्यभिवादयोः ।
 वदै वाचि वद क् वाक्सन्देशयो वंद ज उडपि ।
 विद उ क् चेतनाख्यानवासवादे विद ल् श् प जौ ।
 लाभे धौ विद् उ मीमांसे विद्यौ ड् भावे विद् ल् मता ।
 शब्द क् शब्दक्षतौ सोपसर्गस्त्राविक्षृतौ मतः ।
 श्वदिङ् शौक्लत्रे ऽथ शद् ल् जौ श्नाते आङः श्दौ गतौ ।
 आङः षद क् च षद् ल् जौ श् विषादे शरयो गतौ ।
 घूद ड् निरासे घूद क् त्वाश्रुतिहृत्योश्च जि खिदा ।
 उ ल् मोह खेह मोक्षे ल् औ खिद्या जि खिदि खद क् ।
 खादे क्तेदे खद खर्द् खाद ड् प्रीतिलिहोः स्पदिङ् ।
 इत्थमे श्वद्म षड्विदारे स्यन्दू ड्व ल् खृतौ ।
 खन्दिरौ शोषणे गत्यां खदि उडापूर्वं उद्धृता ।
 उत्खुत्यगत्यां उ हर्दौ ग्वर्थे ह्नादी उ मोदने ।
 ह्राद ड् च खन इत्येते दान्ताः स्युर्नवसप्ततिः ।

धान्तवर्गः ।

इन्वी जि ध ड् द्युतावध्यु निर्द्वदौ डे ध च द्युध् ल् ।

यो च धि क् धल् यो कोपे गुध्य वेद्ये गुध ग् रधि ।
 गुध ड् क्रीडे गाधृड् तु प्रतिष्ठायश्रयोर्गर्धिर् ।
 यु च लिप्ते गर्ध क च गन्ध क ड् द्रुहि गाधृड् ।
 नाथे दधड् ददे नाधृ ड् नाथे बन्धौ ग बन्ध क ।
 बध क् बन्धे बध ड् निन्दे च बुन्धिर्जु निशामने ।
 बुन्धक् बन्धे बुधौ विज्ञापने बुध्या ड् वेदने ।
 बुधिर्जञ् चाथ बाधृड् बिहृतौ मेधुञ् मेयवत् ।
 नृधुञ् क्षिदि युध्याड् युद्धे रध्यु ल् हिंसने ।
 पाकेऽनोरुध ड्यौ कामे रधिर्धौ जि ज् आहतौ ।
 राध्या सिद्धौ बध हतौ व्यध्या ताडे विध श् विधौ ।
 वृधक् दीप्तौ वृधुड्व ल् स्यात् वृद्धौ बाधृड् बाधवत् ।
 वर्ध क् पूर्तिर्दिदोः शुन्ध क् शुद्धौ शुन्धञ् च ष्टध्व ल् डु
 पर्दे ष्टधुञ् क्लेदने ल् शुध्या शौचे विधू शिवे ।
 शास्त्रे विध्व् विधु गत्यामु विध्या धाधौ न्य साध्य नौ ।
 सिद्धौ स्पृहं ड् संहर्षे सप्तत्रिंशच्च धान्तिमाः ।

नान्तवर्गः ।

अन् घल् प्राणनेऽन्यड् च कन् जी प्रीतिगतियुतौ ।
 खनु ज् विदारणे चन म शब्दे चन्म हिंसे जुन श् गतौ
 जनी म्य ड् जनौ जन्म स्त्रिचं तन्दु ज् विस्तृतौ ।
 तनुबहुपक्षतौ अद्वाघाते शब्दोपतापयोः ।

उपसर्गात् दैर्घके दान् आजवे द्विदि मि ध्वन ।
 धन् रवे धंन् लि धान्ये पन् डीडे वन् दुड याचने ।
 मानङ् विचारे मान् कि चार्चं मन् च मन्कङ् च गर्वके ।
 मन्दुङ् बोधे मन्यौङ् च वन संभक्तिशब्दयोः ।
 वनु म व्याप्तौ वन् दुङ् याचे वन कि तन् कि वत् ।
 शान्ज तेजे शुन श् गत्यां घन् सम्भक्तौ तु घन्दुज ।
 दाने घन् स्त्रन्मि शब्दे खन् ण चण खन्मि तंसने ।
 हन्लौ गतौ बधे ऽधण्दिस्मान्ताश्चेत्यष्टविंशतिः ।

पान्तवर्गः ।

आप् ल नौ कि व्यापने क्षिप् श्र औ क्षिप्यौ नुदि क्षपिक् ।
 शक्तौ कुपक् युतौ कुप्य इर्कापे कुपि कि स्तृता ।
 क्रपश्चङ् कृपायां ङ कोष्ट गत्यां कपिङङऽपि ।
 चाले कृपक् युतौ चित्रे कृपूङ् व ल् च कल्पने ।
 गुप् रक्षे गुपक् दीप्तौ गुपङ् गोपनकुत्सयोः ।
 गुप्य इर्याकुलत्वे ङ ग्लेष्ट दैन्ये ङ गेष्ट च ।
 कोष्टक् चपक्म कल्के चक्षान्वे चुप् शनैर्गतौ ।
 चुलम्प लोपे क्षपिक् सर्षं कृप् शौ स्पर्शं क्षप क्मत्तु ।
 • क्षप्तौ जप ऋदुच्चारे जल्प च वाचि टिपक् नुदि ।
 डिप शि क्य इर्चं डिपि डिप् डपडपिक्ङ् ज संहतौ ।
 तप् ङङ् दाहे तप क च तपौ तप्यौङ् द्वैश्रयोः ।

ऋषू षमिड द्विथि तिप ऊ ऋड् ऋति तेष्टु ।
 कम्मे च त्वप् कि सन्दीपे त्वप् च प्रीणने जि ल् ।
 त्वप्यु च त्वप् पश्चत्तुप तुप् बधे तुप्यं श क्लिषि ।
 बधे तुपिक् त्वर्दने प्राक् चतुष्को नोपधा न पित् ।
 दीपी ऊत्तु दीपने जि ट्वप्यु इर् हर्षगर्वयोः ।
 ट्वप् कि सन्दीपने ट्वप्श्च बाधने ट्वम् दिम्प जड् ।
 क सङ्घाते धूपक् दीप्तौ धूप् तापे पुष्पत्र फुल्लने ।
 ऊ मेष्ट गत्यां युप् ह्यप्य इर्विमोहेऽथ ईप् वदे ।
 ऊ रेष्ट शब्दे लेष्ट ऊ च गमने जि लिपौ श्य ज ।
 लेपे लुष्ट् श्च प ल्त्वा केदे इर्लुप्य युपि ऋ लप ।
 भाषे व्यपक् क्षये विपक् क्षेपे ट्व् ऊ वेप् चले वपौज ।
 ड्वै मुग्ध तन्तु वीजोत्प्रेत्राः श्रूय् क् माने य श्यप्शपौ ज् ।
 क्रोशे ध्वपौ घ्लु जि शये छिप्येष्ट ऊ तु ऋति ।
 स्रूप् कोच्छ्राये स्रूप्य इर्चं षप् सम्बे सादयस्त्रयः ।
 स्तेप् क क्षेपे ल्त्वा ह्यपौ गत्यां ह्येष्ट ऊ ष ह्युपक् ।
 भाषणे स्युः प्रकारान्ताश्चतु षष्टिस्तु धातवः ।

फान्तवर्गः ।

ऋषू दाने स्वाघहिंसा निन्दाजौ प् गुक् गुम्फ श् ।
 यथेप् ट्वप् ट्वन्फ सुत्क्लोशे रिक् श् ऽर्क रिन्फ पश्च बधे ।
 रफि रफ् वर्फ गत्याश्च त्युप्योऽद्यौ दश पश्च फाः ।

बान्तवगः ।

अर्ब हिंसेऽम्ब च गते ऽबि ड् शब्दे कबृ ड् स्तुतौ ।
 बर्णे क्षीबृ ड् दर्पे ड् क्षीबृ धार्ये कुटुम्ब क ।
 ड् धृत्यां कुबि कि स्तृत्यां कर्ब गत्यां तु कम्ब च ।
 खर्ब खम्ब गतौ गर्ब गम्ब गत्यान्तु घर्ब च ।
 घम्ब चम्ब गतौ चर्ब गतौ चुबि कि चुम्बने ।
 डब डिबि क् नोदने तुव कि त्वर्द तर्ब सर्पणे ।
 तम्ब नम्ब गतौ नर्ब पर्व पम्ब च पूर्वं क ।
 निकेतने वर्ब वम्ब गतौ मर्वच मम्बि रिब ।
 रबि गत्यां रबिड् शब्दे लबिड् संसने च कि ।
 लुब्धर्दने शम्ब गतौ शर्ब हिंसे च शुख क ।
 माने सर्गं षर्ब षम्ब सर्व सम्ब तु सर्पणे ।
 सम्ब साम्बक सम्बन्धे ऽपञ्चाः पञ्चाशदन्तवाः ।

भान्तवगः ।

अर्भि ड् ध्वनावुम्भ युम्भ श् पूर्यौ क्षुम्भ्लड् सञ्चले ।
 क्षुम्भ्य श् च गरुम्भड् धृष्टवे क्षीम्भड् कत्ये जम्बिक् नशि ।
 जम्बि जम् यम्भने जम्भड् जृम्भे जम् जृम्बि ड् च डी ।
 'जृम्भ च डम्भ डिम्बि जक् सङ्घे णम्भ्य ग् हिंसेऽथ णम्भ तुम्भ्ल ।
 ड्च तुम्भ्य ग् च कि दृम्भी भये शी दृम्भ कि गुम्फने ।
 दम्भु न दम्भे दम्भ दिम्भ कड् सङ्घातेऽथ दिम्भ दम्बि ।

दभ क् नोदे भर्भ हिंसे यभौ मैथुन ईरितः ।
 रभौ उ स्यात्तु राभस्ये रभिङ् शब्दे उ रेष्ट च ।
 लभिङ् शब्दे लभ डौ षड् प्राप्ता श्लुभ विमोहने ।
 लुभ्येर्गाह्रिं उ वल्भ भुक्तौ शीष्ट शल्भ उ कल्पने ।
 शुभ् ल् उ दीप्तौ शुभ् प शुन्भश्च शुन्भ च विन्भ च हिंसने ।
 वृभु वृभि स्तभि उ स्तम्भे स्तभिङ् च खन्भु उ स्मृतः ।
 प्रमादे ल् खन्भु उ विश्वासे खिम्भ ख्भु खिम्भु ।
 हिंसे सुम्भ, द्युतौ चैकोनचत्वारिंशदन्तभाः ।

मान्तवर्गः ।

अम गतौ भजने शब्दे ऽमक रोगे कमकङ् स्पृहि ।
 जि क्लम्य क्लमु भिर्ग्लानौ क्रम्य क्रमु गतौ क्षमु ।
 इर्भ्य मर्षे क्षमु उ जि ष् च कुष्ण कड मतोक्षिते ।
 कुस्त्रित्यौ गम्ल्ल गत्यां चम् न चम् क्लम् जम जिम् भम ।
 भक्षे यमौ शब्दनत्यास्त्रिम् तीम्य क्लुदने तमु ।
 इर्भ्य खेदेक्यो हर्मभ्य इर् शमे द्रम् गतो अमिर् ।
 भ अम्य अमु ज ण् चाले भामङ् क्रोधे ष्ट म् गतौ ।
 शब्दे यमौ उ विरतौ यम किञ् परिवेषणे ।
 तदऽभावे रमु उ जौ क्रीडे ण् जु टु वमुद्गिरि ।
 श्मु भ्य इर्शमे श्मङ् कजालोचि अमु भ्य जि ।
 इर्त्तपः खेदयो ह्रीम ह्रिम्य क्लेदे षम वृम ।

वैकल्ये ऽथ क साम् सान्त्वे स्यमुष्णं ध्वनने स्यम ।
जक् वितर्कं हन्म गतो त्रियुतास्त्रिंशदन्तमाः ।

यान्तवर्गः ।

अयङ् गतावीर्च्य ईर्ष्य ईर्ष्य ऊयी ड सेवने ।
क्रुयीङ् दुर्गन्ध आर्द्रत्वे शब्दे स्नायीङ् विधूनने ।
चुच्यीत्वभिषवे चीयृज् संवृत्यादानयोश्चय ड् ।
गतौ चायृ ज् निशाने ऽर्च्ये णय् तय ड् गति रक्षयोः ।
तायृ ड् पालनसन्तत्यो र्जि दयङ् ग्रहणे गतौ ।
बधे दाने ऽवने दायृ ड् दाने नय पय ड् गतौ ।
पूयीङ् दुर्गन्धशीर्ष्यारो प्यायीङ् वृद्धौ मय ड् गतौ ।
मव्य बन्धे रय् लय् वयङ् व्यय ज् गत्यां व्यय क् नुदि ।
शुच्यी त्वभिषवे षूर्च्य ईर्ष्य सूर्च्यत्व नादरे ।
ईर्ष्ये स्पायी ड् संवृद्धौ ह्य ह्यर्च्य कमे गतौ ।
एकत्रिंशत् यकारान्ता धातवः परिकीर्त्तिताः ।

रान्तवर्गः ।

अभ्र गत्या मीर्ङ् कम्पगत्यो रीर्कि गतौ नुदि ।
कमर् कौटिल्ये कुर्श शब्दे क्षर् ज सञ्चलने क्षुरश् ।
विलेखे खनने कुद्रिक् मिथ्यात्तौ खोर् ऋ खोटने ।
खुर्श क्षोरुच्छिदो गुर्ङी शि गूर ड क उद्यमे ।

गूरी यड बधे गत्यां गुद्रिक् कुन्ने घुरष् ध्वनौ ।
 भीमार्थे घुर्य डी हिंसाव्यान्योश्चर् गमने ऽदने
 आचारे चर्क संशीत्यसंशीत्योश्चूर्डयी दहि ।
 चुर्कि स्तेये कृर्षिं लोपे ज्वर्म रोगे ड जूर यी ।
 न्यानौ बधे त्सर कृद्गत्यां जि त्वर्ष मड् स्यदे ।
 तुर्यडी हिंसे च तुर्लिं वेगे तत्रिक् ड धारणे ।
 ऋ धोर गतिचातुर्ये धूरी यड बधे गतौ ।
 पुर्शयगत्यां पूरी यड् पूर्त्ता पूर क् ध बभ तु ।
 मभ गत्यां मत्रि क ड गुप्तात्ता मुर्श वेष्टने ।
 यत्रि क् सङ्गाचगे वभ गत्यां श्वभ क् विले गतौ ।
 तङ्गे शूर् घूर्य डी स्तम्भे हिंसे मुर्मुर्श भैश्ययोः ।
 स्फुर्शि स्फुर्त्ता चले स्पर्श द्विचत्वारिंशदन्तराः ।

लान्तवर्गः ।

अलज् वारणपर्याप्तिभूषास्त्रिष् श श्ये गतौ ।
 इल् कक् क्षेपे कल् ड् संख्यासतोःकलकिल् क् दौकिलष् ।
 शौक्लोत्र क्रीडे कील बन्धे क्षलज् चाले चये क्षलक् ।
 शौचे कूल त्वाट्टौ क्षील् निमेषे ड् कल्ल कूजने ।
 शब्दे ऽशब्दे कुल ज् बन्धुसंहत्याः क्ले केल तु ।
 क्षौल् खेल् चालगत्योः खल् क्षल जर्थि खेल् खोटने ।
 गल् भक्षे गल्कड् च खावे क्षलज् गतौ मिचले चल ।

विलासे क् चल् भृतौ चिल् श वासे चेल चेल् केल् वत् ।
 चुल् हावकृतौ चिक्ल शैथिल्ये च जुल् क् पिषि ।
 जल् क् पिधाने जल् ज धान्ये ज्वल् ज म् चलत्विषोः ।
 टल् ट्वल् ज् विक्लवे नीलवर्णे श् शिल् गह्वने शल् ज् ।
 बन्धे तुल् क्युन्मितौ तिक्ल तिल् गतौ तिल् कश्चिद्दि ।
 तूल् कङ् पूरणे तुल् क् निष्कर्षे तल् कि प्रतिष्ठितौ ।
 दुल्कोत्क्षेपे दल् मि भेदे दल् क् भेदेऽथ पाल् पूल् क् ।
 रक्षे पल् ज् पक्ल गतौ पेल् चाले च पिक्लकुदि ।
 पील् रोधे पुल् श् पुल् ज् महत्त्वे पुल् क् उच्छ्रितौ ।
 पूल्कि स्यात् संहतौ फुक्ल विकाशे जि फला भिदि ।
 फल् निष्पत्तौ फल् ज् गतौ पेल् च क् बल्म जीवने ।
 बल् ज् धान्यावरोधे च बल् ड् दाने बधे ड् बल् क् ।
 च निरूपे विल् क् श् भेदने बुल्क मज्जने ।
 भल् ड् भल् क् ड् भिल्क बादिवद्भुक्ल ड् तु भल् ड् वत् ।
 मल् मक्ल ड् धृतौ मील् निमेषे मिलश्च ज् स्थिषि ।
 मुल् मूल् क् रोपणे मूल् ज् प्रतिष्ठायां लल् क् ड् तु ।
 ईष्ठायां वेल् लेल् वेह्ल् चाले वल्मि वक्ल ड् ।
 स्तृतौ विल् श् च् शल् ड् चलने च शल् ज् गतौ ।
 शिल् ड् क् स्थाघे शल् शक्ल श्वल् वेगेड् शाल् कथने ।
 शिल् शुष्के जि शी ल स्यात् समाधौ श्मील् निमेषणे ।
 शूल् रजायां शूल् पेल् केल् वत् क्ल ज् स्थितौ ।

धिष् शुष्के षल् गतौ स्थल्ज स्थाने स्खल्मि चये चले ।
 स्फुल् शि स्फुत्ता च स्फल् श चाले च स्खील् निमेषयो
 सेल् क्ले ङल् क्षलम् चाले ऊलज् हतौ क्दि ।
 हिलष् हावक्तौ हल्ज विलेखे खा नवतिस्त्रिभिः ।

वान्तवर्गः ।

अय रक्ते गतौ कान्तौ प्रीतौ त्तौ द्युतौ श्रुतौ ।
 प्रातौ स्त्रैषुऽर्थने वेशे भावे वृद्धौ ग्रहं बधे ।
 स्वामर्थ्यं ऽवगमे कामे धृतावर्षं बधे इवि ।
 व्याप्तिप्रीणनयोऽर्ब्बीं हिंसे न क्त्वि क्तौ च ड ।
 केव सेवे कर्षं दर्षं क्त्वाव षड् भये क्षिव ।
 क्षिव्यु क्षीव निरासे क्षीव् कव क्षीवड वान्तवत् ।
 खव ग् खचत् खर्वं गर्ब्वं खेव् गोव् ग्लेव ड सेव ई ।
 गुर्ब्बुद्यमे गर्ब्वं मदे चीव अ ग्रहसंवृतौ ।
 चीवक् दीप्तौ चर्ब्वं कि तु भक्ते जुर्ब्बीं बधे जिवि ।
 प्रीणने जीव् ऋ प्राणे णिवि सेकेऽथ णीव तु ।
 स्थौल्ये तीव च तुर्ब्बीं तु हिंसे तेव ड देवने ।
 धुर्ब्वं दुर्ब्बीं बधे दिव्यु जिगीषेच्छापण्डित्युतौ ।
 क्रीडागत्योर्दिवि प्रीतौ दिव कड् परिकूजने ।
 क दिव ऽर्दे देव ड तु देवने दव् धवि ब्रजे ।
 धिवि न् प्रीतौ गतौ धुर्ब्बीं हिंसे धावु जू जवे ऋजि

पुव ड्गत्यां पुव पेव ड् सेवे पिवि सेचने ।
 पीव स्थाल्ये पर्व्वं पुर्वं पुत्तां पुर्वं क् निक्केतने ।
 भर्वं हिंसे मीव पीवे मर्वं पुत्तां गतौ मिवि ।
 सेके मुर्व्वीं मव नहे मेव मेव ड् सेवने ।
 रोव ज् चीवे रेव ड् तु प्लुतौ रव् रिवि च व्रजे ।
 शव् विकारे च शर्वं हिंसे धिव्यु तन्तुततौ छिवु ।
 छिव्यु छीव निरासेऽथ स्यात् घेव ड् ज सेवने ।
 घान्त्व सान्त्व क् सामयोगे छिव्यु शोषे गतौ च ड् ।
 सेव सेवे हिवि प्रीतौ वान्ता इत्यव्ययविकाराः ।

शान्तवर्गः ।

अशू ड् व्याप्तिसंहत्योरश ग् भोजन ईशू ल ड् ।
 ऐश्वर्य्यै कश शब्दे यु काश का ष्टड् युतौ कुशि ।
 कि च कुशेर स्त्रिषि क्रुशू जो रोदे ह्रतौ क्षशि र्थं तु ।
 काश्यै क्लोशड् बधे क्षिश्युज् चोपतापे क्षिशू ग तु ।
 विबाधे शाशू ल् यू नाशे शाशू शीसे दशि क् त्विषि ।
 दशि क् ड् दर्श दन्शौ च दंशे दाशू न् हिंसने ।
 दाशूड् क् ड् दाने दाशूड् ज् च दिशूशौज् सौचेऽथ इदंशौ ।
 प्रेक्षे धूशू क् कान्तिक्षतौ पिशू श्पावयवे पशू ज् ।
 बाधे ग्रशे पशू क् बन्धे ष्टशब्दन्धिश्युऽधःपते ।
 ल् लनशूड् अशू च आशू आशूड् श् टुड् भासि तौ रनौ ।

मश् मिष् तु ध्वनौ कोपे ऋश् शौ ऋशि रुष् रिशौ श् ।
 हिंसे लश् क् शिल्पयोगे शौ लिष् गत्यां ड् लिश्य औ ।
 तौक्केत्र विशिष्यं वृत्यां शौ विष् प्रवेशे ड् वाश्य ऋ ।
 शब्दे वस्त्रे स्पृष्टि शश् प्लवने स्पृश् शौ स्पृशि ।
 स्पर्शं क् ड् ग्रहणे श्लेषे स्पर्शं ज् ग्रन्थबाधयोः ।
 शकारान्ता नव त्रिंशदिह धातव ईरिताः ।

षान्तवर्गाः ।

अक्षन्क्षू व्याप्तिसंहत्योरथ ज् दीप्तौ यहे गतौ ।
 इष गाभीक्ष्णो इष् श् वाञ्छे इष्य सर्पण ईष ड् ।
 दानेक्षहिंसे चेषुञ्छे ईक्ष ड् दर्शन उक्ष वृषि ।
 उषूष् बधे दक्षूष् रोगे ऋक्ष न बध ऋषी श् गतौ ।
 एषु ड् च कष् बधे कुष् ग निष्कोषे काक्षि काङ्क्षणे ।
 कषौ त्वाक्षि कष शौञ् च विलेखे खष बधेऽथ गेष् ।
 ग्लेषु ड् डन्वेषेऽथ घृषु सङ्घर्षे घुष्कि इर्नुतौ ।
 विशब्द आडः सतसाक्रन्द इर्घुष् रवे घुषि ड् ।
 धूषे घषिड क्षरे चुष पाने चक्षुड वदे चषज ।
 भक्षेऽथ चष् बधे कष् जष् जूष् ज् च श् डी जि जुष् मुदि
 सेषे कि जुष् तर्कटमेत्रा जिषु सेकेऽथ जेषु 'ड् ।
 गत्यां जक्षि म् ड् दाने च जक्ष दक्षुष् भक्षहासयोः ।
 भक्ष ज् यहेऽपिधाने भष् बधे शेषु ड् षक्ष व्रजे ।

शिषु सेके शिष्य चुम्बे तुष् तुष्टौ तुष् ल यौ जि च ।
 त्विषौ ज् भासे ऽवाग्निवासे दाने चेष्यं जि ढष् ढषि ।
 ढक्षित्यां त्वद् त्वचोयाहे त्वद् काश्यं ऽथ ताववौ ।
 तद्गुन् तदो ड् दीक्ष मौखेग्रज्याज्योऽर्थे दक्ष ड स्यदे ।
 वृद्धौ दक्ष ष ड् हन्त्यर्थे इदुर्वौ वैद्वते ल् द्विषौ ज् ।
 वैरे द्राक्ष ध्राक्ष ध्राक्षि काङ्क्षे घोररुते धृष क् ।
 ड् शक्तिबन्धे जि भूषान् प्रागल्भ्ये धृषु संहता ।
 द्विसे धृषा कि त्वमर्थे धृष क् धृषे लिङ्घिष् श्वे ।
 धिद्ध धुद्ध ड् सन्दीपे क्लेशे जीवे पुष ग् पुष ॥
 पुष्टौ ल् पुष्टौ च पुष क् धृतौ धौ पिष् ल् चूर्णने ।
 पष क् बन्धे पष ज् बाधे ग्रन्थे पक्ष क् परिग्रहे ।
 पर्व ड् खेहे प्रुष ग् सेकपूर्त्यां च प्रुषु दह्य ऽम् ।
 रलौ लुथ्य ल् च पुष्येर भागे च प्युष कुत्सृजि ।
 एषु सेके पूष वृद्धौ पुक्ष भुक्ष ज् भक्षणे ।
 भक्ष क् च भिद्ध ड् साभार्थलोभोक्तिङ्गिभि भाष् ड ऋ ।
 वाचि जेषु ज् चले भेषु ज् च भये भूष्कि भूषणे ।
 भष् बुक्ते पिशुनोक्तौ मष् मुष् बधे मुष्य इकिदि ।
 मुष ग् मूष् लुगठने मिष् श् स्पर्द्धे मिष् ष्टु सेचने ।
 ष्टव क् क्षान्ता ष्टव ज् डु ष्टव्य ज् च क् म्रक्ष म्रक्षणे ।
 खेहने म्रक्ष सङ्घाते मक्ष रोषे च मोक्ष कि ।

क्षेपे माक्षि स्पृहे येषु उ यत्ने यत्न क ऋहि ।
 यूष् रिष् बधे रुष् जि च रुष्येर्जि क्रुधि रुष् क् तथा ।
 जि रक्ष पालने हेष् उ हे षायामथ लूष्क् बधे ।
 लुष् च क्षेये लव क् शिल्पयोगे लव्य लव ज् स्पृहि ।
 लक्ष क ज् दर्शने ऽङ्गे क उ लक्षालोचे विधिलि औ ।
 उ व्याप्तौ विष गौ विप्रयोगे ऽथ विषु सेचने ।
 वृष् चाथ क उ वृष् च प्रजनैश्ये ऽथ वृक्ष उ ।
 वृत्तौ वत् रोषसंहृत्यो वृद्धि काङ्गे ऽथ वष् शष् ।
 शिष् बधे शिष्कसर्वापयोगे वेरतिशायने ।
 शिष् ल धौ तु विशेषे शिष् श्लिष् दाहे श्लिष् य् ल जि
 श्लेषे श्लिष् क च शुष्णौ ल शेषे शिष् उ शिष्णो ।
 शूष् शूष् प्रसवे वृक्ष गमने शूर्त्त सूर्त्त तु ।
 श्वनादरे स्तूक्ष् गत्यां सूष् प्रसवे हृष् हृष्थ जि ।
 इर् तुष्टौ हृष् जि प्रोक्तो ऽलीके हेष् उ सर्पणे ।
 उ हेष् च खने ऽश्वानां वान्ताः घोडशकं शतम् ।

सान्तवर्गः ।

अस् भावे ऽस्य इक्षेपे अस् ज ऽघार्थे जि लास उ ।
 उपवेशे गुधसुष्के कुधसुत्क्षिपि च कूसु ।
 म्य कृतौड् कूसु कुसि कि च भासने कुस्य इक्षिषि ।
 काह उ कुशब्दे कुस क् उ अवक्षेपे कस अ गतौ ।

कसि कस् ल ङ शते च यस् कि यासे यस ज्लसु ।
 ङ भक्षे ळ घसौ चाथ घसि ङ क्षरणे च्युस क् ।
 हानौ चकाह् दलु दीतौ जस्क् बधे ऽनादरे जसु ।
 इर्य मोक्षे जसि क् रक्षे जर्त्स भर्त्स च लङ् णिसि ।
 चुम्बे णस ङ् ङृतौ णाह्ङ् तुस ध्वाने अस क् धृतौ ।
 ग्रहे निषेधे असि कि भासि अस्य त्सी ण् भये ।
 तसि क्यलङ्घृतौ तसु दस्य इतुत्क्षेपणे दसि क् ।
 भासि दसि क् ङ् दृशौ दंशे दाह् ज् दाने क्षस्त्र बधे ।
 ध्रस् कुत्क्षेपे ध्रस् गु चोष्के धूस्क् धूशे ध्वन्सु ल् ङ् गतौ ।
 अंशे पेस् पिह् गत्यां पिस् क षट्कार्थे च पुस्य इर् ।
 विभागे इर् पलस्य् दाहे च प्रस्त्र ष ङ् प्रसवे ततौ ।
 पसि क् नाशे पस् क पस ज् षान्तवत् पिसि कि त्विषि ।
 पुंस्का मर्द्दं व्युसेर्हानौ विस्येक्षेपे क् ङ भर्त्स ज् ।
 भर्त्स भर्त्स लि द्युतौ चाथ आस् भ्रास्य ङ् ण् टु शान्तवत् ।
 भाह् ङ् दीतौ भ्यस ङ् भीत्यां मुस्ये किंदि मसिर्थ ई ।
 परिमाणे परीणामे इर्यस्य यतने रस ।
 शब्दे राह् ङ् ङपि लसक् शिल्पयोगे लस स्त्रिषि ।
 क्रीडे ग्रीस व्रूस् कि बधे वसक् खेह्च्छिदोश्च यु ।
 वसिर् स्त्रम्भे वसै औ निवासे वस ङ ल स्तृतौ ।
 वेस्त्रितौ श्वस् घ लु प्राणे शस्त्रु र् स्वप्ने उशस् बधे ।
 आङ्पूर्वास्तुशसि ङ् शासु ङ् शासु ल ङ्ङाश्रिषि कृतौ ।

शासु वलु शासने शनसु हिंसास्तुत्यो र्यं ल व्रसु ।
 मि निवासे षुस्य भक्षे वस्तुखं प्रे ल खनसु उ ।
 अंशे उ खनसु प्रसादे हस हस रवे हसे ।
 हासे हिस् धिकि हिंसे ते सान्ताः स्युः पञ्चषष्टिधा ।

हान्तवर्गः ।

अहि क् भासे ऽहि उ् गते ऽहं योग्यत्वे ऽहंक् च पूजने ।
 ईह उ् चेष्टे उहिर् त्वर्दे ऊह उ तर्के ग्रह ग्लह ।
 क्वादाने ग ग्रह अ च गहं गह उ कुत्सने ।
 कि गहं च उ गाह विलोडे गुह अ संवृता ।
 चह क्वं चह शठेत् उ जेह यत्नेऽथ गह्य औ ।
 बन्धे तह ध तन्धू श हिंसे तुह् दुहिरर्दने ।
 दुह ल्जौ दुहि ल् द्रु ह्यु जिघांसे दिह्य औ लिपि ।
 दहौ दाहे दहिक् दीप्तौ दाहे द्राह उ जागरे ।
 निक्षेपे दहि दह् वृद्धौ प्लिह उ् गत्यां बहं वल्ल उ ।
 स्तृतिहिंसादानवाक्षु मह पूजे महिक् त्विवि ।
 महिउ वृद्धौ तु मुह्यु ल् जि वैचित्र्ये मिहौ सिचि ।
 माह् ज्माने रिह् बधे जि ज् र्हौ जन्त्यां रह् त्यजि ।
 रहि गत्यां लुहौ गादं प्र ल् लिहौ अ् खादे क् वहं बधे ।
 दीप्तौ वहं वल्ल उ् श्रेष्ठे वल्लक् त्विवि दहि क्यपि ।
 दहि ध्वनर्द्धे वा वंहि च दह् वृद्धौ श्रु वृद्धधमे ।

वेह वाह उ यत्ने ऽथ वहि उ वृद्धौ वहि क् त्विषि ।
वहै जौ प्रापये ष्णु ह्य ल उद्गारे षिह्य य ल जि ।
-प्रीतौ षिह्य क् स्नेहने षह्य कि शक्तौ षह्य ज् उ च ।
ल मुह्य लपि च वृह वृह स्तृह स्तृह श् बधे ।
ल खन्ह उ तु विश्वासे हकारान्ताः शतार्द्धकाः ।

अथ सौत्राः ।

कर्क हासे चकि भ्रान्तौ मर्क सर्पे तु सिक् सिधि ।
मर्ष ग्रहे कजि रुहे पजि रोधे मजि ध्वनौ ।
मट सादे वटि स्नेये कुठ द्विद्युड संहतौ ।
वड आरोहणे कुत्तास्तृतौ पुत्त गतौ सत ।
घाते सात्क सुखे उह आघाते क्षद संहतौ ।
सुदि शोभे कप् चपले क्षुप् सादे रिफ कुत्सने ।
रिभ रवे स्तम्भ स्तम्भ स्तम्भ स्तम्भ ग्लु रोधने ।
डिम हिंसे धम ध्वाने पीय प्रीक्षण उर् गतौ ।
तत्रि सादे मोह उष दाहे लुष विमर्दने ।
स्यात् शङ्क तल गत्या ऋश् गतिस्त्रृत्या रश् स्वने ।
भिम् रग्जवे गृष् भजने लुष हिंसन इत्यसौ ।
झातूनामिह सौत्राणां द्विचत्वारिंशदीरिताः ।

इति स्फोतः सप्तदशशत्या घट्कोनवष्टया ।

धातुस्त्वैर्बुधाः सेव्यः कविकल्पद्रुमः फलन् ।

विद्वद्वनेशशिष्येण भिषकोश्वसूनुना ।

तेने वेदपदस्थेन वोपदेवद्विजेन यः ।

स्वर्गे गीर्वाणनार्यः सुरपतिप्रभितः शाब्दिकानां वरेण्यं

पाताले नागराजं भुजगयुवतयो यस्य गायन्ति कीर्त्तिं ।

यस्तीर्थः शब्दपाथोनिधिमखिलमिमं गोष्पदं वा सुराद्रेः

शिष्यो ऽकार्षीद्वनेशः कविकुलतिलकः कैश्विर्वोपदेवः ।

इत्याचार्यघक्रचूडामणि श्रीवोपदेव गोखामिविरचितः

कविकल्पद्रुमो नाम धातुपाठः समाप्तः ।

